

EMPORI

== REVISTA CATALANA MENSUAL ==

Any II

Administració: Carrer de Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona.

Núm. 16

SUMARI

- Guerau de Liost** Notes preliminars a «La Montanya d'Amethystes».
- Joan Alcover y Maspons** Antoni Noguera.
- J. Torres-García** Pintura y escultura literària.
- Joan Llongueras** Arri, arri, cavallet.
- Francesch Sitjá y Pineda** L'estatuaire Gargallo.
- Tomás Carreras y Artau** La càtedra den Salmerón.
- Marián Serra y Esturí, pvre.** Epístola. (Trad. d'HORACI).
- Emili Vallès** Es impossible pensar en tot (Trad. d'ALFRED DE MUSSET).
- Maria Antonia Salvá** La Folla. (Trad. de SULLY PRUDHOMME).
- Eusebi Bosch** Pau Gibert (Cançó popular armonisada per cant y piano).

COSES ASSENYALADES

- Cançoner selecte II.**
Studi.
Un sonet, d'En Masó Valentí.
Concerts Lassalle, per G.
Nova Empresa de Teatre Catalá, per O.
Recorts de Sarasate, per Eduart L. Chavarri.
Una escola de Cal-listènia al Japó, per G. Benoit Lévy.

LLIBRES

- En Poudor, de Carles Fortuny, per V. Solé.**
Manual de Fonètica catalana, del Dr. B. Schädel, per R.

DIETARI DE CULTURA CATALANA

- Bibliografia.

EMPORTA

REVISTA DE LA ASOCIACION MEXICANA DE...

Publicada por la Asociacion Mexicana de... en el mes de...

Vol. ... No. ...

Contenido

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

Artículo de...

EMPORI

OCTUBRE DE 1908

ANY II : NUM. 16

Notes preliminars a "La Montanya d'Amethystes"

LA MONTANYA D'AMETHYSTES es obra d'inexperta juvenesa. Al repassar-la acabada, m'he vist en la dolorosa precisió de suprimir-ne fragments y de respectar-ne d'altres d'un valor casi nul, en interès únich de la ponderació total. Tots me 'ls estimo car tots son fills del meu enteniment y del meu cor. Els quins foren esclous del volum a causa de llur imperfecció, vaig recullir-los ab compassiva recansa en un lloch molt íntim y segur. Algunes vegades hi entro furtivament a visitar-los y considero en ells una caducitat prematura.

LA MONTANYA D'AMETHYSTES es, per a son autor, una obra antiqüada. Mesos y mesos restà en les mans dels impressors y dels caixistes, retardant sa lliberació causes variadíssimes, filles unes de les humanes negligències, naturals y fortuites intervencions les altres. Durant aquèts mesos y mesos l'autor, oblidat de LA MONTANYA D'AMETHYSTES, ha laborat pacientment en els soterranis de LA CIUTAT D'IVORI. Mantres vegades els metres ciutadans s'afleraven en el dors, encara verge, d'un bo-

rrador inútil de qualque poesia montsenyensa.

Al pendre avui LA MONTANYA D'AMETHYSTES valor d'actualitat, mercès a son adveniment en el món literari, no a son valor intrínsech, l'estupefacció de l'autor es gairebé pintoresca. Creu veure en son llibre una reaparició fantasmagòrica. Y veu realment en ell defectes qu'avans, ab l'entusiasme constructiu li pasaren desapercebuts. Veu, inclòs, una quarteta veritablement enigmàtica per tothom sinó per ell, efecte d'una posterior correcció parcial. Veu altres lamentables anacronismes encara. Aixís y tot, paternalment la saluda.

I

Al Montseny li duch filial veneració. Conten per les seves afraus, que set lapidaris romans qui hi anaren en cerca de pedreria, s'hi establiren definitivament (1). El Pare

(1) Del antich nucli de Santa Maria de Puigdot n'advingué el poble de Viladrau (Villa deaurata-Vila d'aur-Viladrau?).

Marcillo en la seva CRISI DE CATALUÑA... (1) diu: *la montaña de Montseny... es muy alta, y continuamente cubierta de nieve: bien nombrada por sus hierbas y pedrería: pues vienen á ella de diversos Lugares, á recoger los muchos géneros de yerbas medicinales; de cristal, y de gran abundancia de ametistas, blancas, moradas, y topacios.* Encara avui s'hi respira una superstició col·lectiva de riquesa oculta, d'inesplorades vies de metall preciós, concentricament dispostes al entorn del espiritual prestigi qu'hermitatges y penitents li donaren.

D'aquesta manera, les ocultes riqueses materials foren elevades a la categoria de símbol. Perquè no altra cosa que riquíssimes gemmes, voluntariament absconses en els cataus y en les afraus del Montseny foren els dotze hermitans qui hi *vegetaven*, entre ells comprès Sant Segimón, Príncep de Borgonya.

D'ell parlen totes les cròniques índigenes (2). No cercà Sant Segimón la temorega pau de l'ànima en l'apartament absolut dels homes y de la naturalesa, com els eremites, sinó que, ab heroisme trencat el primer lligam, conservà engelosidament el segón. Avui perpetuen la seva estada al Montseny y porten el seu nom, una riera, una cascata, una herba, una cova y una hermita. A l'hermita, com diu la cançó popular, hi pujen els romeus.

*El día de Sant Jaume
fan festa a tot el món;
els fadrins de Centelles
van a Sant Segimón.*

(1) P. Manuel Marcillo, jesuïta olotí. CRISI DE CATALUÑA, HECHA POR LAS NACIONES EXTRANJERAS. (Barcelona-Impremta Mathevat,—Any 1685).

(2) Fra Anton Vicens Domènech, natural de Sant Gabriel de Grions (bisbat de Girona), Pare dominich del convent de Santa Caterina de Barcelona, ne parla ab cura extraordinària en sa HISTORIA GENERAL DE LOS SANTOS Y VARONES ILUSTRES EN SANTIDAD DEL PRINCIPADO DE CATALUÑA. (Girona.—Impremta de Gaspar Garrich.—Any 1630).

La narració de la vila de Sant Segimón la tragué el Pare Domènech, segons diu ell, *de libros de mucha autoridad, y de Autores graves, como son el Martyrologio Romano, el Dominicano, Beda, Usuardo, Adon..., San Gregorio Turonense..., San Antonino..., Adoviennense... Sigiberto..., Aymo..., Papirio Maso, Cèsar Baronio...*

El divendres de cada setmana, atravesant a l'esgaiada rasos, esqueis, pedregolams, fagedes y rossoles, devallava al Monastir de Sant Marsal a rebre un pa d'almoïna de les caritatives mans dels monjos benedictins.

Els alabs invadiren després y cremaren aquest monastir qui es, de tot el Montseny, el més rich d'espiritual unció, tragicament simple devant la grandesa llisa del gran macís de les Agudes y el Turó-del-Home (1).

Aquesta propensió del Montseny a la pietat es gairebé actual. El Beat Oriol (segons còpia d'un document inclòs dins sa caixa mortuòria) *isque fora Barña dos vegades diferents, y anà per la costa, y Vallès, y una d'elles fins a Arbucias, y Viladrau, tant solament per curar, fent en totes ocasions molts prodigis, y miracles, y moguts de la fama anaven uns y altres malalts a trobarlo tots els dies a centenars...* El Venerable Pare Claret hi demorà llarch temps, operant-hi miracles. Ell fou qui primerament coronà ab una creu el pich de Matagalls. Balmes, segons conta Mossèn Verdguer, finà dins sa casa de la Plana de Vich, esguardant el Montseny. El meteix Verdguer contava d'un penitent rus, jove y d'ulls blaus y d'esblaimats cabells qui, després de fer-hi penitència, morí dins un hospital de Barcelona. Xacrosa la creu exaltada pel Venerable Pare Claret, el Dr. Morgades la renovà ab tota solemnitat essent aquesta glòriosa renovació lamentable motiu de revifament per la literatura montsenyena.

La tradició pagana hi es perpetuada en les Bruixes del Gorch-Negre. El Gorch-Negre, segons afirmació categòrica dels *intelligents*, comunica ab Mallorca per quan d'algunes deus mallorquines ne brollen petites fulles de faig. Com en aquella terra insular, — continuen —, no hi han fagedes, l'única explicació racional possible del meravellós fenòmen es la de que les fulles hi

(1) No cal esmentar la Casa-del-Penitent, runes disperses en l'alzinar de cà'n Bosc, ni la Capella de la Mare de Deu de l'Arola, advocada contra el flagell variolós.

compareixen subterrània y sigilosament de les nadiues bosquíes montsenyenques, a l'esser engolides pels xucladors invisibles del Gorch-Negre. Les Bruixes—element terrorífich y primitiu del bosch—son congriadores de tempestes súbites, però els dissaptes a mitja-nit alegrement sardanegen al clar de lluna, demunt el Pla-de-Mirambell.

Hi es perpetuada igualment la tradició mitològica en el Cà-Borrech, atravessat de cà y de borrech, qui aborda als nocturns vianants en un revolt de camí determinat y ombrívol, y en les Paitides—element sensual y decadentista de la naturalesa—qui son les dones-d'aigua de les fonts de les qual una 'n serva el títol (1).

Avui dia meteix, encara, el Montseny es pròdich en bellesa y en dons manifestos. Son incomparable articulació tantost se redressa en virils petulàncies, tantost se modula en esquisides gràcies femenines. Vist del gran mirador del Pla-de-les Arenes, s'estèn de la Plana-de-Vich al mar. Com la Montanya de Montserrat, de per tot se veu. Es una montanya comensurable però definitiva, integral, perfecta. D'herbes no més y petites vegetacions fungulars, ne conté una gradació infinita. El negoci dels seus herbolaris devingué internacional. La toponímia hi papelloneja amorosament. No hi hà un planell, una collada, un sot, una massia, una carena, un camí, una pedra, una rossola, una dressera, que no tinguin ingènua y precisa qualificació. Fóra llarch transcriure-les.

La Roca-de-la-Consolva com una proa de navili remata una isolada carena, gravitant inversa com l'herba que li dona el nom en els sostres de les cases de pagès. Roca-Margot, idíllica, testa romàn, vora un petit camí, com un petit mugró. Roca-Pastora vetlla, ja grisa del temps com una pastora bruna de les soleiades y tempestes, les petites pedres qui de son esmicolament quotidià bro-

llaren, blanques encara de les facetes de ruptura, devallant y escampant-se rost avall com una diminuta remada de càndides ovelles. Sot-Mal es més qu'una conca, un desllorigament, un vuit càdlich digne d'esser atravesat d'una gambada voladora pel cavall negre del Compte l'Arnau. El Sot-de-Gurguri esmenta el parrupeig amorós de tudons y tortres y els mormolls de l'aigua retinguda en successives rescloses naturals. Coll-Roig purpureja en ses rossoles (1).

Malestrugament el Montseny té, com ja hem indicat, literatura pròpia. Gairebé tots els nostres poetes y poetisants han pretès cantar-lo més o menys ditiràmbicament. Recordo ara, entre altres, En Francesch Febrer, de Vich, En Novelles de Molins autor d'innúmeres impressions sinceres y, per son temps, molt correctes, apel·lades *Montsenyenques*, mon xiroi amich En Busquets y Punset, veritable monopolisador del genre, y fins l'autor del opúscol *Una excursión al Montseny* del qui 'n diu coses tant extraordinàries y prodigioses com aquesta:

*Tus sabrosos manantiales
animan siempre al viajante
que descansa en matorrales
cual un caballero andante.*

També passà per Mossèn Jascinto Verdguer l'obsessió montsenyenca. ELS AIRES DEL MONTSENY ho demostren, sinó pel con-

(1) Y encara, entre altres, Coll-sa-venia, Coll-ses-pregàries, Burc-de-Riol, Coll-d'Ordials, Coll-Cendrós, Coll-de-Rabell Collada-de-tia-llops, Coll-d'agulles, Coll-sa-Castanyada..., Serrat-blau, Rocs-Cremats, Carena-de Gèmana, Carena-de-Gommarà..., Pla-de-Borràs, Triol-de-la-Vila, Pla-del-Espinalt, Plasa-Morera, Pla-de-la-Martinera, Era-Ventosa, Pla-de-Montfalcó, Pla-de-Juia, Pla-dels-roures, Planell-de-la-Vila, Planell de cà 'n Bosc..., Font-del-Escot, Font-del-Cristall, Font-de-les-tres-roses, Font-del-vern, Font-del-or, Font-del-aranyó, Font-sa-vallar, Font-de-Canalís, Font-de-Llops, Font-del-grèbol, Font-de-Briansó, Font-Rupitosa, Font-del-Roure, Font-de-la-Batadella, Font-Comulada, Font-del-Obit, Font-de-Grília, Font-del-Corbó, Font-del-perdigot, Font-de-la-perdiu, Font de Collada-fosca, Font-de-maians, Font-de-Cortills, Font-de-la-biela, Font de cà 'n Aubó, Font-Bovera..., Cascata-de-la-merleta..., Gorc-de-la-belluga..., Puig-Cornador, Puig-sa-sucre, Puig-de-bocs, Tirassa-de-cà 'n Gad o Montanya-d'En Sala...

No parlo de les constel·lacions populars perquè, com d'altres coses omeses aquí, ne fa esment el llibre.

(1) Hi hà després el cicle d'En Joan Sala de Viladrau, mu-llerat o amistanat ab Na Joana, la pubilla del Mas Serrallonga a les Guílleries.

tingut, pel títol. Fins una revista LA CREU DEL MONTSENY hagué duració inusitada en essers parells y acàs fou d'ella que trascendí la democratisació d'aquesta montanya fins al dolorós estrem de veure's son nom per rètol de petites botigues. La única impressió forta, justa y vibrant de la pròpia montanya, me l'ha produïda aquella poesia *Del Montseny* continguda en el volum ENLLA d'En Joan Maragall.

D'aitals malhauranses se n'haurà pogut rescabalar en les obres d'alguns dels nostres joves pintors: En Pidelasserra, En Galí, En Gòitia, En Pasqual... En Pidelasserra ens dona l'impressió del qui hi passa, En Galí del qui hi sojorna, En Gòitia del qui hi estudia, En Pasqual del qui s'ho transubstancia... Totes elles pies y ab ideals d'un retorn a la primitiva selecció llegendària.

Jo, del Montseny, he prescindit dels homes y dels anecdotismes, y m'he quedat la Montanya. Y encara, no propiament la Montanya del Montseny, sinó LA MONTANYA D'AMETHYSTES.

II

Com tots els poetes joves de Catalunya, he sofert ràpides y variades evolucions, justificables pel rerassagament de la nostra literatura. Per Catalunya l'ideal del progrés no es quelcom indefinit, cadètic o en estat de nebulosa qui s'elabora trevallosament dins el nostre esperit, sinó quelcom viu, palès, definit, concret, limitat, car per nosaltres l'ideal son les realitats consumades en les demés literatures.

Vaig comensar ab mantes banals imitacions dels antichs mestres Guimerà, Pagès, Verdaguer, Collell, Apeles Mestres y més tart d'En Maragall y En Costa.

Vaig atravesar l'humida vall del sentimentalisme, romàntich fatalment. D'ell conservo en el meu esperit y en la meva llibreria un volum inèdit de més d'un centenar de poesies, apel·lades TRISTES.

Vaig fruit d'una relativa immunitat en-

vers la mania floralesca. Qualque vegada l'esperança d'algún premi en metàlich o 'l generós prech d'un amich me fan claudicar.

He pagat com tots, el meu cruentíssim tribut als compromisos. He comès ab veritable desesperació més d'un suïcidi, literariament parlant, mercès als compromisos. He compost ratlles en forma de poesies per vetllades, revistes, albums, noces, lletres y anuncis. Formal y solemnement declaro des d'aquí que totes aquestes monstruositats no son filles meves lledesmes. Sols admeto per tals les qui figurin en mon primer volum de poesies que ara publico o en els successius. Totes les demés qui extravaguïn d'aquèts volums son espúries, no filles d'un cristià y honest consorci, sinó venjadores seqüeles d'una prostitució indigna de la poesia, que en ma feblesa no he sapigut resistir.

Jo crech, per lo que veig en les obres dels altres y en el meu esperit, que cada artista, o concretant, cada poeta té una especial unitat de mesuració. A-n aquella unitat redueixen totes les seves percepcions sensuales, ab aquella unitat constaten totes les seves múltiples impressions. Parlo en termes generals perquè no ignoro que les obres genials o excelses frapen de tant crues o de tant perfectes tots els sentits y totes les facultats alhora.

Per lo que a mi 's refereix, dich en uns alexandrins encara inèdits:

Jo cerco en els meus ritmes no més la visió pura,
car tinch el predilecte sentit de la pintura
com un delfi minúscul de tots aviciat.
Jo cerco l'armonia de la serenitat.

Y, efectivament, me plauen, entre altres, Heredia per sa clàssica plasticitat y Verhaeren per sa minuciositat flamenca.

Mon procés de poetisació es sumament heterogeni. Devegades tinch consciència del valor més o menys relatiu d'algunes de les meves composicions. Altres vegades ne rebutjo qualques per indignes y al cap de temps d'arxivades un amich me fa notar que no son menyspreuables. Devegades comenzo a rimar executant un plan precon-

cebut, altres vegades la ploma inicia sa tasca al etzar. Devegades expremo les meves aixutors espirituals; altres vegades una alegria insòlita de vaga però indefectible plenitud me faria materialment cabriolejar. Devegades s'ampara de mí la resolució de poetisar quelcom però desconeixent-ne encara les vies a seguir per aconseguir-ho. Però sempre aquest trevallós o fàcil exercici d'infantaments poètics successius, es la primera y més refinada recompensa que trobo en les meves metrificacions.

III

LA MONTANYA D'AMETHISTES es el meu llibre de natura. Si Deu me conserva la vida y 'm duplica els medis, no tardarèu a llegir la segona part d'una trilogia ab aquesta iniciada.

Fins ara, per cantar la Naturalesa era obligada preparació el renunciament als drets de ciutadania, per endinsar-se, lliure l'autor de trabes per ell tal vegada moles-tes, en l'estat primitiu de plè naturalisme. Les onomatopeies més innobles, les més llordes intergeccions rurals, eren cercades y arrencades obstinadament del terròs y sospesades y ponderades en la mà barroera com estantisses perles de bazar. Y esdevenia que les poques paraules de conformació normal, tímides en llur honestetat, per no afrontar a ses companyes, ranquejaven y 's contreien voluntariament en diminutius dringaires de commare y en aumentatius, o deformatius de veinatge de carretera. L'udol era la troballa màxima.

Contra aquest ruralisme indigne qui implicava l'embrutiment de l'autor y 'l desconeixement absolut de la Naturalesa, calia redressar-hi ab una certa ironia benèvola qui l'atuís poch a poch.

Res hi hà més aristocràtic que la Naturalesa. No més l'home, deixant d'esser humà, es qui ab la farum de ses carnalitats o de son orgull se'n enterboleix la visió o violenment, en qualque tocom, provoca un parcial desequilibri.

Exemple: certes estacions d'estiu, pletòriques de torretes y fonts ab plàtans y pedrissos. A la Naturalesa, cal, esperar-la piament. Sols aleshores perdura serena la visió y l'ànima en repòs, alcanza l'estat vibratori. Diu l'Esriptura Sacra. (1) *Si haguessis ull de simplicitat, tot el teu còs lluminich fora..*

Dins el meu llibre, ni en un sol vers he fet conscientment renúncia de ma carta de ciutadà honrat, ni una sola vegada he transigut en actuar d'estrafet pagès. Ab minuciosa cura he procurat ennoblir les paraules baixes, però redimibles encara, ab qualque epítet de civilíssima exigència, de tal manera ponderats una y altre, que 'l contrapès del qualificatiu sabi, inversament proporcional a la feixuguesa del mot vulgar, donés sempre una resultant d'equilibrada plasticitat. ¿N'he reeixit? Ja sé que no, en tots els casos.

D'altra banda no es possible encara a cap de nosaltres fer obra definitiva. Con dich en els meteixos alexandrins d'avans,

L'inspiració batega però la forma ens manca:
la nostra parla encara es no més negra y blanca.

D'altra corrosiva tara calia redimir la naturalesa: el panteisme literari qui es l'anulament de l'art. Si l'artista no està en certa manera fòra de la naturalesa, no hi pot haver contemplació.

En el meu llibre no he abdicat una sola vegada el propi jo. Potser algunes fins m'he propassat, convertint-me d'espectador en veritable perforador. Dues consideracions atenuen l'excés. D'una banda jes tant incitadora la visió interna de la naturalesa, l'endisament total dins ella! Mes, quan se 'ns ofereix en LA MONTANYA D'AMETHYSTES rica de prestigis ocults. D'altra banda es connatural a l'home, ja desde petit, el passar de la pura contemplació a l'analítica agresiò. Com diu l'Ausias-March.

Lo delit d'hom en l'entendre s'assenta (2)

(1) *Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit.* (Math. cap. VI, vers. 22.)

(2) Judico innecessari parlar del romanticisme qui ens donava una naturalesa convencional y fictícia, comicament tràgica o ridicolament tendra y sentimental.

Tots aspirem a l'immortalitat. Els qui creuen que les accions fan més gran al home que les paraules, esdevenen conqueridors, navegants intrèpits, invencibles campions en tota mena de jochs y argúcies. Els qui judiquen medi més infalible d'immortalisació les riqueses, se llisten a la vida comercial y's formen en la ciència pràctica de les finances y en la dèria de fer-se bastir monstruosos palaus o tombes ciclòpies. Els literats son els qui creuen en el predomini de les paraules vives. ¿Les paraules fugen, l'esperit romà? No, quan les paraules tanquen l'esperit.

No tinch la petulància d'afirmar que es per nosaltres, els amants de les gaies lletres, la futura supremàcia, però en la hipòtesi de que pogués realment esser-ho cal que hi posem de nostra part lo menester.

Canta l'altíssim Píndar: *Sobreviu a les accions la paraula qui brolla d'una ànima gran per una boca estimada de les Gràcies* (1).

Cal, donchs, ànima gran, ànima entenmentada, ànima pura, ànima accessible al sentiment. Y boca estimada de les Gràcies: boca puríssima, boca destríissima, boca sòbria, boca eloqüent. Es a dir: esperit y forma, inspiració y tasca persistent.

¿Tota llicència es desenfrè, es manquement de norma? No son admisibles, donchs, les llicències poètiques.

Del meu sistema de cerebralisme y de la meva tasca de sistematissació ne parlaré un altre dia.

Basta avui, que resulti evident que no 'l defenso com una pura abtracció, sinó com un hàbil conscient y matemàtich ordonador.

¿Com podria defensar l'abstracció pura o la cavilositat exclusiva, o 'l tecnicisme pedant y obscur, si 'm considero, a l'hora, un humilíssim adepte de l'inmortal escola del

classicisme qui's funda precisament en l'equilibri artístich o armònich?

Si un gran còs per viure y no corrompre's, reclama, segons l'eminent Dr. Torras y Bages, un gran esperit informador, la poesia, idealitat summa, exigeix imperiosament, a l'inversa, una forma perfectíissima ont poder-se encarnar.

IV

Venturosament no som una minoria en practicar y propugnar aquestes sanes doctrines. La gloriosa plèiade mallorquina y, entre els d'aquí, En Joaquim Ruirra, En Geroni Zanné, N'Eugeni d'Ors, En Manuel de Montoliu, En Pere Prat Gaballí y els amadíssims companys de Kal'ligueneia y d'altres encara, ens encoratjen ab llur exemple o 'ns fortifiquen en les nostres conviccions ab raonaments per ningú fins ara destruits.

Cal remarcar, però, l'excepció gairebé única y excelsa d'En Joan Maragall, veritable Ramón Lull de la nostra poesia noucentista.

Jo 'n soch un admirador d'aquest il·luminat excels. Y no purament platònich. Quan ab altres amichs feiem la revista CATALUNYA, per ells y per mi de perdurable memòria, iniciarem ab els nostres esforços y facilitarem ab els nostres cabals d'escolar, la publicació dels celebèrrims ARTÍCULOS, obra de poeta. Precisament perquè 'n soch admirador he censurat qualque volta les seves teories estètiques y 'l seu pernicios exemple literari, la seva influència *terriblement nefasta* segons el glosador *Xenius*, y combatent-lo raonadament, no he cregut mai enfonsar un dels prestigis més indiscutibles de la nostra terra. No comparteixo les opinions de l'amable senyor *Pol* qui 'm retragué en una de les seves diàries notes periodístiques, qu'ell ja s'aprenia de cor qualques poesies immortals quan altres, jo entre ells, encara no sabiem llegir. Els prestigis no 'ls fan ni 'ls desfàn els altres, sinó que cadascú s'ha de fer el seu a través de les crítiques apassionades en favor o en

(1) Ῥῆμα δ'ἔργμάτων χρονιώτερον βιοτεύει,
'ὅ τι κε σὺν Χαρίτων τύχῃ
γλώσσα φρενὸς ἐξέλοι βαθείας.
(Nemèhiques, Oda, IV.)

contra, del seu públich. Ja ha passat definitivament l'època flouresca en que els premis els donaven els polítichs: avui la fama de poeta se l'ha de guanyar cada autor a pols.

Potser algún esperit mesquí me titlli d'home de capelleta. De capelleta, no; d'escola sí. El gradual desdoblament de la nostra literatura en escoles, demostra la seva plenitud relativa y 'l seu progrés indiscutible. La contraposició d'escoles anula el *chauvinisme*, aquilata els mèrits, estimula a tots, interessa a major nombre de ciutadans en les qüestions literàries, y quan no degenera en competències de botigueta, s'armonisa en una suprema síntesi nacional.

Les escoles susciten les aristocràcies. Quan s'ampara del mercat literari una escola única, totes les carrincloneries hi troben el seu compartiment *ad hoc*. La lluita raonada y noble es la qui engendra el refinament y la selecció. Sols aleshores, troben ressd aquelles paraules d'Horaci (1):

Si vols escriure coses dignes d'esser llegides y rellegides, cizella-les pacient, y, com-

plascut de ton petit estol de llegidors, no t'escarrassis per fer-te admirar de les multituds ignares.

Y ara 'm cal no més remerciar a tots els qui en una o altra forma m'ha aidat en l'erecció de LA MONTANYA D'AMETHYSTES.

A N'En Joseph Carner pel seu exemple qui tant ha influït sobre mí y pels seus amicals y aciensats concells. A N'Eugeni d'Ors per l'espontània mercè que'm feu del pròlech ont hi campeja una imatgeria esplèndida y característica. Al P. Fra Rupert M.ª de Manresa pel qualque anònim y delicadíssim favor ocult en les planes del meu llibre. A N'Esteve Monegal pel seu dibuix, sortosa fusió d'hercúlia divinitat Miquel-Angelesca y de correctíssim *sportman* anglès. Als bons amichs meus Manuel Reventós Bordoï, Xavier Viura, Francesch Sitjà y Pineda, Rafel Masó y Valentí, Jaume Bofill y Ferro, Miquel Ferrà y Joseph Maria Lòpez Picó qui han festejat l'aparició del meu llibre ab indulgències y gravetats d'oncles literaris. A N'Eudald Canibell, qui ab constància gairebé heròica, dirigí, obeint a nombrosíssims principis inflexibles de bibliologia, l'estampació del volum.

GUERAU DE LIOST

(10) Saepe stylum vertas, iterum quae digna legi sint scripturus, neque, te ut miretur turba, labores, contentus paucis lectoribus. (Sàtira X, llibre I.)

Antoni Noguera (*)

Es tart per parlar d'En Noguera. No podria afegir res a lo qu'han dit altres amichs del plorat artista, sense desfigurar mon propi pensament. Y es qu'un esperit comú presidia el petit cenacle ont ens reunia la substancial comunitat de dogma y sentiment; y a la llum d'aquest esperit se 'ns revelà l'ànima d'En Noguera, tan pròdiga de sí meteixa, tan vibrant, que ab prou feines hi havia moment ni acte de la seva vida en que no's palesés ab radical sinceritat; una sinceritat qui produia per lo crua y lo violenta, la impressió quasi dolorosa d'un esquinç. Aixís aprenguerem de conèixe'l a fons, y com que no ha existit jamai un caràcter de més vigorosa accentuació, no pot haver-hi discrepàncies en els judicis ni atribuir-se cada hu de nosaltres descobriments peculiars. En la consciència de tots, amichs y adversaris, s'hi dibuixava sa personalitat ab idèntichs perfils; els uns l'afirmaven ab l'adhesió y 'ls altres ab l'odi.

Ja qu'han volgut una plana ab la meva firma m'hauré de limitar a fer de recopilador. Per sort, podré reproduir comentaris escrits fa temps sense perill de que hagi decaigut llur interès palpitant. La trista llei de l'oblit té les seves escepcions, filles, com ella meteixa, de la fragilitat y l'egoisme dels homes. El mort se l'enterra, diu el proverbi; se va atenuant el dolor de la separació definitiva; s'esvaeix l'imatge estimada, y sovint se pellen les ferides tan depressa que 's pot reduir a una dosi mínima el bàlsam preciós de la filosofia cristiana. Però quan el mort se'n endú sos tressors, quan el cabal de beneficis era insepa-

rable de la seva persona, y a cada instant se sent l'orfanesa dels interessos acullits a la seva ombra, aleshores com més va passant el temps, va essent la pèrdua més sensible; com a mida que la set aumenta en el pelegrinatge pel desert es més sensible la falta del canti trencat y l'aigua vessada.

Això es lo que succeeix ab En Noguera. Pochs homes hi hagué entre nosaltres tan necessaris, y no s'entrevèu ni 's fa sentir de lluny qui 'l substitueixi. En son jardí era el primer y l'últim. Ell el conreava ab tant d'amor a la vegetació llegítima com aborriement a les maleses y als insectes invasors. S'es tencat l'ull qui vigilava, y la mala herba creix y 'ls insectes rosseguen y campen sense que ningú els persegueixi.

Aquí hi hà ses breus composicions musicals, flor de cultura, inefable perfum de l'ànima de Mallorca, depuració de les melodies indígenes en el filtre d'un organisme refinat, tan sensible a la ingenuitat popular com a la gràcia de llinatge nobiliari, qu'es sa germana. Aquí hi hà ses campanyes d'organizador y d'escriptor; son constant apostolat en pro del nacionalisme artístich y ses fecondes aplicacions a la música, en pro de la divulgació dels grans autors y de les grans obres, interpretades a consciència, per alçar el nivell de la cultura y redimirnos de vicis, corrupteles y rancieses, en pro del bon gust y la discreció allà ont sia que vibrin metalls o corda, canons o gorges, escoles, seminaris, teatres, cassinos, places públiques y cases particulars, en en pro de l'educació de professors, públichs y empreses... ¿Qui segueix predicant? ¿Qui

(*) Pròlech pel llibre *Ensayos de crítica musical*.

exhorta, combat y catequisa? ¿Qui ha herdat el buirach de sarcasmes aguts contra 'ls filistèus y misticadors?

Plegada està la bandera dels «Germans de David» desde que 's pudreix la mà indomable y nirviosa qui l'arborava. La restauració de la puresa musical en els temples de tot el món catòlich, ha donat la raó a-n En Noguera en una de les seves dèries capdals, sense que ell, malhaurat, hagi pogut presenciar son triomf. Per lo demás segueix tot com avans, sense esperança de remei per ara. L'escalforeta que l'artista mantingué, a còpia de friccions, renous y flamarades d'entusiasme, en el còs social d'ont era membre viu, sentint com pròpia la vergonya del comú, cedeix altre còp a la fredor y apatia endèmiques entre nosaltres.

No fou En Noguera dels qui troben a casa seva els primers obstacles pèr vèncer. Vingué al món ont convenia a son talent y a ses inclinacions; a la llar d'un músich. L'educació paterna l'inicià en l'aprenentatge de son art predilecte y ben aviat s'hagué de veure com dominava prematurament la tècnica del piano, no per caure en els excessos de la virtuositat, sinó per humanisar-lo y convertir-lo en instrument dòcil de la inspiració pròpia y agena, de les íntimes confidències y fins de ses burles y genialitats. Ell no hauria servit tal volta per concertista, ni s'ho proposà, però per parlar y comentar y satirisar en el piano, dubto que hi hagués altre com ell. Sa condició nadiua no consistia en tenir desenrotllat l'orgue de la musicalitat a despeses de les altres facultats. Crech més aviat que la seva finura de percepció de tots els matisos y fenòmens que impressionen els temperaments delicats, el seu instint d'indisciplina, sa plenitud y energia espiritual, trobaren en la música, flectible y llibèrrima de natura, el medi d'expressió mes apropiat.

De tota manera, sa vocació fou indiscutible, y ningú si no ell la va contrariar. Passava per orgullós. Esser-ho quelcom més y a temps, li hauria convingut, es a dir, confiar en sa força y obrir-li camí. Hi hà un

orgull saludable que 'ns lliura de l'excessiva sumissió al medi social en el qual vivim. Aquest orgull, arca salvadora ont la pròpia personalitat se manté per demunt la corrent de vulgars preocupacions, hauria presservat al genial donzell d'*aburgesar-se* y cometre, en el moment crítich d'elegir carrera, l'erro trascendental de la seva vida. Esser músich d'ofici vestia poch, segons el concepte provincià. Y a-n això fou degut lo que recorda oportunament un escriptor il·lustre, En Miquel S. Oliver, en els paragrafs que li foren inspirats per la mort de l'artista: «No crech que s'hagin malogrades aptituts més reals y vigoroses que les d'En Noguera. Començà y seguí llarch temps els estudis d'enginyer de camins. La música, com una ninfa invisible, el destorbava tot seguit, rondinant sobre les planes del llibre brufades d'equacions... Ni fou enginyer, ni fou músich,—músich en el sentit altíssim y sagrat qu'ell preconisava y exigia. Jamay haurà arribada tan lluny la probitat professional ni la consciència exigent y rigurosa, ni la sinceritat que feu de sa vida privada y de sa vida pública quelcom inseparable y tot d'una pessa. Ell s'inclua a si meteix en el rengle del *diletante*, perque creya estar mancat de la preparació sòlida indispensable per una obra seriosa y permanent, perque creya no poder rescabalar el temps perdut en una falsa direcció y una falsa caminada».

En quina ocasió y forma feu son primer tanteig com a crítich, ens ho esplica En Joan Lluís Estelrich, aportant a la semblança de l'antich company interessants notes personals, en la carta que desde Càdiz dirigí a-n En Joan Marquès y Luigi, l'*alter ego* d'En Noguera, ab qui oferí un cas de fraternança y compenetració artística verament memorable. «La primera crítica musical (diu l'amich Estelrich) fou escrita a Madrid el 4 d'Octubre de 1880 y publicada per mi en un periòdich ont jo tenia intervenció. El vaig animar a escriure-la, endevinant les seves condicions, a la sortida d'un concert de Saint-Säens al *Príncipe Alfonso*. Lluità En Noguera arduós ab

els conceptes y la forma, fins a les quatre de la matinada que 's despedí, y avans de les set del matí se tornava a presentar al meu quarto per corretgir no sé quins conceptes y tatxar no sé quines expressions. Però encara no va acabar aquí son fervor de crítich primerench; al sortir jo de l'imprenta d'En Dubrull, a les quatre de la tarda me 'l vaig trobar a la cantonada de la *Flor baja*, pàlit, nirviós, ab la mà sobre 'l flanch, esperant el *primer número* del periòdich. N'hi vaig donar uns quants, y desaparegué com si's tractés d'anâ-ls-e a vendre als revenedors.

Desde aquell son primer assaig, ont apareixen timidament replegades les ungles y les ales que més tart havien d'imitar la feresa y 'l vol de l'esparver, seguí escrivint ab creixent vigor y desinvoltura, nombrosos articles, cròniques, memòries y conferències, l'impressió de lo qual resum l'Oliver exactament. «Era d'aquells a qui 's combat, era d'aquells qu'aixequen momentànies protestes y falses indignacions; però era d'aquells a qui 's llegeix *sempre*, de qui no 's deixa una gacetilla, ni una paraula, ni un punt».

Voldria citar quelcom de l'estudi qu'En Gabriel Alomar consagrà a *La Obra de Antonio Noguera*. Se fa però difícil desarticlar cap fragment del conjunt, o reflexe animat de la unitat prismàtica y 'ls cambiants y aspectes sucesssius en que 's descompòn el sentiment de l'artista. L'Alomar n'escolta detingudament els batechs y analisa les manifestacions d'aquest sentiment, el jutja en acte y en potència, com si volgués suplir ab l'esforç de la evocació amorosa les cullites promeses y sumar-les al fruyt que ens va deixar l'arbre arrencat per la mort. En les malenances d'En Noguera, grans y petites, cal contar-hi la de no haver-se vist en vida tant feliçment interpretat. En aqueix article, trobaria, si 'l pogués saborejar, el millor afalach per un artista, que consisteix en la sentor de les pròpies emanacions lleal y devotament recullides, la satisfació de trobar-se ab algú qui ha begut son esperit y li ofereix llum y guia per

coneixe's, sospesar-se y treure de la introspecció nous estímuls per les jornades futures.

S'agreujaren els atachs de la malaltia, y la ploma caigué de la mà gelada, fresca la tinta en les quartilles y en el paper pautat, surant el balboceig de melodies a mitg concebre en el piano obert; perquè ni les estretors d'una posició mai desfogada, ni les amenaces del pervindre, ni 'ls decaïment físichs y morals, van interrompre ni refredar son tracte apassionat ab la musa. En sa meteixa cambra mortuòria s'imposà la necessitat de retre-li un homenatge pòstum: salvar de la dispersió lo més substancial y significatiu de sa tasca de musicòlech. A-n En Joan Marquès se degué la iniciativa, secundada calurosament pels altres amichs. Aital es l'explicació d'aquest llibre, «*scritto da un nomo di garbo e molto saputo nella parte sua*» (1). Ha presidit al formar-lo, a falta d'instruccions de l'autor, qu'haurien sigut acatades, un criteri de selecció no esclussivament crítich, sinó inspirat en certa mena de conveniències. En Noguera no acostumava a guardar contemplacions, y feya be, sobre tot quan l'enardia el zel apostòlich, y l'aversion per l'enemich. Aquesta franquesa ab indicis d'imtemperància era un de sos majors atractius. Però a voltes, al topar dels arguments, brollaven guspises de graciosa inverecúndia, que no 's podrien reproduir sense perill de picantor. No-resmenys tampoch fan falta. Hi hà en aquest volum, al costat dels treballs fonamentals, fruyt assaonat de la meditació, quelcom de les notes fugitives, escrites a corre-cuita, que caracterisen l'autor com a cronista original y deseixit.

Entre les dues espècies, raríssimes a Espanya, que Figaro no trobava per la secció filarmònica de *Un periódico nuevo*, el *litterat qui sab música* y 'l *músich qui sab escriure*, En Noguera fou més aviat això darrer. Sense pendre la ploma sinó al servei

(1) G. Pitré al donar compte de la *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la Isla de Mallorca*.

de son fervent amor a la cultura musical ni tenir pretencions de literat, deixà enrera a molts qui s'anomenen aitalment, y just per l'ausència de finalitat literària, d'aqueixos procediments, pastitxos y circumvolucions que s'apropien el nom d'istil, va atraure y va enllepolir els lectors més agens a la única matèria ont ell no's considerava llech. No tenia altra norma que la ratlla dreita, l'absoluta llealtat en l'expressió del seu pensament, y com que 'l seu pensament era personal, mogut, rich de sals y coloració sanguínia, ne tenia prou ab deixar anar el broll demunt del paper, sense restriccions ni eufemismes, per donar a sos escrits l'amenitat de quelcom picant y esponjós. A l'escriure 's mostrava en nuditat, y les palpitations de son esperit devien paleses; aquest era 'l seu secret.

Com exemple de l'*inadaptat* el considera tristement un escriptor amich. Hi convinch, ab tal de que 's precisi el sentit del mot. Inadaptat, sí, però no aïllat en sa pròpia superioritat, no deslligat ni un moment del vehinatge nadiu, al qual mai va girar l'esquena. Els esforços de tota sa vida consistiren en tirar del país cap amunt, clamant, persuadint, fuetejant ab obstinació herdica. D'aquí la dissonància, que no suposa comunicació, sinó tracte y diàlech continuat; l'aspre refrech de la realitat en lluita ab l'ideal erèctil, soberch, que vibra, canta o bequeja, sense renunciar jamai a les tentatives de possessió pacífica o violenta. L'obra d'En Noguera es una proba palesa del seu mallorquinisme. No sols en la mel de romaní que xuclà a les entranyes de la serra per fer-ne artístiques brèques, no sols en els seus amors, fins en les seves antipaties, en les seves disputes, en el deix particular y avinagrat de les seves burles aristofanesques, s'hi revelava intimament nostre. També l'aversion es un vincle qui 'ns encercla dins d'una atmòsfera comuna ab els rivals.

Si dedica estudis lluminosos als grans mestres y a les grans obres, es per afany d'aclimatà'ls-e a Mallorca; si trona contra 'l mal gust, la degeneració, el filisteisme, es

perquè no se sab resignar a que s'estenguin entre nosaltres; si 's santoneix de l'auster sentiment de la litúrgia y discorre sabiament sobre 'l cant gregorià, y s'enfuria ab l'istil *romàntich sensual* y la infecció de la música profana en els temples, no es ab esperit de lluir dots y coneixements de temes enlairats, sinó pensant en la Catedral y en les Iglésies de la illa. S'encara ab tothom: Govern, Diputació, Capital; passa revista a tot: òpera, sarsuela, concerts, orfeons, misses, antífones, novenes, xarangues, festes de barri y balls de placeta. Persegueix allà ont sigui la podridura de l'art; en una meteixa plana explora les dèus ont begué son ingeni l'autor d'un drama lírich y sorprèn els tripijochs de comptaduria. No vol per ell tot sol, ni per uns quants escullits els nèctar dels déus, y tracta d'imposar-lo, de glop en glop, al paladar del poble, sostenint sa capacitat per les altes fruicions estètiques, si 's restaura el gust pervertit per la mala educació. Y 'l seu optimisme es tan justificat en aquest punt, que si algún còp li trontolla la confiança, se'n té de penedir. Per exemple, a l'anunciar-se els concerts de l'*Orfeó Català* al Teatre de Palma, pel mes de Maig de 1899, va observar En Noguera que 'ls autors del programa «no havien tingut en compte el nivell mitg de la cultura musical a Mallorca» y que per sentir «tota la sublimitat del *Sanctus* de la missa del papa Marcello cal una certa iniciació en l'istil palestrinià». Donchs be, jo vaig esser testimoni de l'equivocació, qu'ell va celebrar alegrant-se'n. El *Sanctus* de Palestrina va produir un entusiasme tan colossal y tan unànim que 's recorda com un dels moments culminants de l'història de l'art a la nostra ciutat.

L'activitat artística no representava en l'Antoni Noguera tot el riu de la espiritualitat saltant desde la presa, no suposava sacrifici, sinó agullonament, intensificació del virus humà. Una sentor com de febre lleonina, de virilitat malaltissa y tempestuosa se desprèn de la seva memòria. Fou un artista y ademés un home, per la seva claretat d'enteniment, de la seva passió

crudel y guspirejanta, la seva fàcil conductibilitat d'idees y sensacions, la seva facultat de saborejar intensament la dolcesa o l'amargor dels fruïts de la vida, tan ingrata ab ell, y fins sa fortalesa per sobreposarse als torments d'una malaltia incurable, que 'l podia vèncer, però no acoquirnar-lo, ni espuntar una sola de les sagetes agulloses per son instint de lluitador contra la part risible de coses y persones. Tot sovint, en saborosa tertúlia ab els amichs, se sentia rosegades les entranyes pel seu mal crònich; se li retorçava el còs y quedava sense poder dir res; la lluita entre 'l dolor y la voluntat, exercitada ab l'hàbit de sofrir, no 's denunciava per una queixa ni per un visatge, sinó sols per un indefinit astorament dels ulls y la dilatació del rostre esblaimat, màscara de guix, qui ofegava qualsevol intent d'expressió angoixosa; cedia la crisi, y reprenia tan fresch y tan jovial la conversa interrompuda.

¿Serà lícit preguntar, no en nom de les víctimes futures, sinó en nom de la utilitat pública, si hi hauria medi d'evitar la repetició de tragèdies silencioses, tant de dordre

com el cas de l'Antoni Noguera? Ja sé que son en gran nombre els cretins qui 's creuen tocats de la gràcia; y s'ha d'anar ab molt compte a concedir el títol de mestre als qui sols poden servir de peons. Però devant d'una deïu positiva, qui té de produir una floració segura, ¿perquè no s'ha d'aprofitar? Neix un home ab dots escepcionals per una missió determinada; tothom ho reconeix, y no-res-menys l'obliguem a guanyar-se la subsistència en oficis que un altre qualsevol faria tant be o millor qu'ell; no li donem res, en cambi, per allò que sols ell ens pot oferir; y encara que la producció intermitent y escassa de la seva inspiració ens encisa, no 'ns adonem de que sols en hores robades al descans pot gotejar penosament, barrejant-se tal volta a la estretor del temps l'angúnia de llevar quelcom a la família per nodrir els fruïts de l'intel·ligència, com si fossin fills d'una passió il·lícita y clandestina.

JOAN ALCOVER Y MASPONS

Trad. del castellà per A. S.

Pintura y escultura literària

EL c rcol en que deu tancar-se cada art es ben definit, y es aumentar la seva força limitar-se en lo que li es propi. Perquè ni la literatura ha de invadir el terreny de les arts plàstiques o de la música, volent suggerir colors y formes, o certa harmonia purament musical; ni la pintura y escultura ha de traduir sentiments literaris o pensaments filosòfics, quan el camí més curt es expressar-los per medi de la paraula. Molt al contrari: cada art deu limitar-se en lo que li es propi sense violentar-se mai, puix deixar  d'expressar lo que únicament ella pot dir, y per altre cantó, dir  malament lo que la seva naturalesa li priva de dir be. El literat, donchs, no deu pintar escrivint, ni el pintor o esculptor escriure pintant o modelant, si un y altre no volen ser incomprendibles o quan menys dar una producció fluixa y sense caràcter. Perquè justament, en art, lo que té més força es sempre lo m s accentuat, es dir, lo m s marcat de caràcter, lo més simple, en el sentit d'esser expressat de manera més decidida.

Y es cert que aix  que diem va contra aquesta tendència moderna que vol arribar a la fusió de totes les arts... Però també es cert que l'art modern produeix de vegades obres ben estravagants, obscures, falses completament desde el punt de vista de la forma y el color, enigmàtiques y desprovistes de tota bellesa plàstica. Y es que ni la pintura ni la escultura deuen expressar pensaments filosòfics ni problemes morals, ni impressions literàries. No, el pintor y l'esculptor contemplen la vida desde altre punt de vista, y aix  no pot ser expressat ni suggerit per les dem s arts per m s que 's violentin; expressen, en un llenguat-

ge intraduible, tot un ordre de coses que sols poden ser revelades en aquesta forma concreta y a la vegada indefinida de la plàstica; y per aix , quan més pintura y escultura se limiten dintre el seu c rcol pr pi, ab més profunditat penetren la es ncia de la vida, y mostren, baix aquesta forma calcada sobre de la realitat, tot un món invisible. Es dir, que partint de punts de vista distints, el literat y l'artista, el poeta y el músich, d'una manera concreta en un sentit y indefinida en altre, expressen lo meteix: l'esperit. Y aix  es natural, puix d'un cant  tots contemplen, en cert sentit, lo meteix: el món; y d'altre tots aspiren a lo meteix; a lo essencial, a lo etern de les coses, a lo definitiu, a lo absolut. Perquè creure que la pintura y escultura se limiten a lo que concretament expressen en el quadro o est tua es com dir que son unes arts inferiors, molt per sota de la poesia y de la música. Y no es aixís, perquè poesia y música també se troben en les obres plàstiques, perquè els colors s'armonisen com s'acorden els sons, y el geste y les actituds, el té de la obra, desperten igual emoció que les paraules del poeta. Exactament, donchs, totes les arts parlen de lo meteix valent-se de medis completament distints. Manifesten l'ànima humana, valent-se de les formes sensibles d'aquest món, o de imatges suggerides per la paraula o els sons. Es el pensament de l'home lo que elles revelen, y per això tenen un fons comú. Però què distints els medis, qu  diferents els objectes que cada una tria en la natura, desde quin punt de vista m s divers observen la vida!

El poeta, per inspiració, troba, tancat en una frase bella un pensament; de manera

que idea y armonia, venen a ser una sola cosa, y aixís la poesia es una cosa viva. Y lo meteix succeeix ab l'artista qui veu el pensament dins de la forma, es dir, la imatge d'una idea. De manera, que si una obra no neix aixís ja feta, no es inspirada, es quelcom de fabricat, mort, artificiós y per això no desperta entusiasme, puix es freda com la raó. Son aqueixos drames filosòfics, aqueixa pintura y escultura moderna, inspirada en els llibres y no en la natura: pintura y escultura literària.

Espressar-se per medi de la forma meteixa, o valdre's de la forma per expressar altra cosa, es ben distint, y en això està la diferència entre la pintura y escultura literària y la purament plàstica, que es la única y verdadera. Perquè la pintura y escultura no han de ser un complement de la literatura, sinó que existeixen per sí mateixes, y això succeeix quan l'artista parteix de una imatge y no d'un concepte. Ben al revés procedeix el pintor-literat, en el qual, el concepte determina una imatge que es, per aquest motiu, secundària y de vegades plasticament lletja, y allavors la obra no passa de ser la il·lustració d'un text. Aqueixa es la pintura dels prerrafaelistes anglesos, dels moderns pintors d'episodis històrics, dels simbolistes alemanys, etc. No es aquella pintura y escultura nascuda de la vista d'una bella forma, del color, del aire y de la llum, de tot lo viu qu'ens volta. Es pintura d'estudi, de laboratori, un art trist, fals per tots conceptes, es dir, un art sense amor ni inspiració.

Y aqueixa pintura, per desgràcia, s'es feta preponderant, degut a la necessitat en que s'ha trobat l'artista de fugir d'un realisme massa vulgar. Ha cregut trobar en la literatura el refinament y l'elevació necessàries, però ha quedat dominat per ella, lo

qual es tant o més pitjor que la vulgaritat en que s'ha enfonsat.

En la escultura grega neguem que l'idea sempre es plàstica; lo meteix en la pintura de vasos, encara que il·lustrin un text d'Homer o d'altre poeta. Per uns y altres, lo primer es la forma, sense sortir-se mai d'aquest món objectiu y real. Aquí l'idea no engendra la forma, sinó al contrari, puix la seva expressió meteixa es la qu'en últim cas desperta l'idea, y aixís la literatura completa l'obra del artista: Friné es Afrodita; tal efebo, un Eros; y el combat dels grechs y els barbres, de l'altar de Zeus, la lluita dels deus y els gegants. Es dir, que l'imatge viva es en primer terme, y de la seva expressió neix el concepte que sintetisa l'obra.

Y passant per demunt de tota la pintura y escultura gòtica, esclava de l'idea literària, trobem qu'en el Renaixement se procedeix del meteix modo. Miquel Angel, Rafael, Leonardo, y més tart Giorgione y Ticià, y en fi, tots els pintors y escultors emancipats de l'influència gòtica y saturats de les formes paganes, son uns enamorats de la naturalesa, del color, de la vida, de la llum y l'alegria, de la força, de lo bell plàstic. Mai un sentiment moral o una abstracció domina l'obra. Parteixen sempre de quelcom viu, objectiu que'els ha afectat y aquesta impressió perdura a pesar de tot.

Modernament aquesta tendència disminueix, y de dia en dia, salvant escepcions, la pintura y escultura se tornen un comentari de la literatura. Rosseti y Boecklin son poetes, Klingev, un filosof; Aubrey Beardsley un músich; el mateix Rodin, de vegades, violenta la forma més enllà de lo convenient, per influència d'idees literàries.

J. TORRES GARCÍA

Arri, arri cavallet

Música de E. Morera

*Arri, arri cavallet
que anirem a Sant Benet.
Hi anirem al pas, al pas,
perquè aixís no 't cansaràs.*

*Trap, pa, trap
trap, pa, trap.*

*Mous el cap ab alegria
trap, pa, trap
perquè veus que fa un bon dia
y es florit el caminet
y allà 's veu ja la masia.
Arri, arri cavallet.*

*—Lleva 't, lleva 't dematí
l'hostalera del camí.
Lleva 't, lleva 't aviat
que 'l teu hoste ja ha arribat.*

*Au, au, au
au, au, au
pararàs be la tauleta
au, au, au
que 'l teu hoste té ganeta
y 'm daràs també un pincet
y 'm daràs un poch d'aigueta
pel meu pobre cavallet.—*

*—Mentres tu descansaràs
y tes forces refaràs
un ballet jo dançaré
y el teu cor alegraré.*

*Tra, la, rà
tra, la, aà*

*vaig polida y endreçada
tra, la, rà
perquè 'm plau anar mudada,
que, quan porto el vestit net,
salto y brinco enjogassada
lo meteix qu'un cavallet.—*

*—L'hostalera del camí
si volguesses veni' ab mi!
Anrem a Sant Benet
comprarem un anellet.—*

*—Ai oidà,
ai oidà*

¿y tu en paga, que voldries?...—

—Ai oidà

*la maneta que 'm daries
quan enllà del caminet
tot cantant ab mi vindries.—
Arri, arri cavallet.*

JOAN LLONGUERAS

L'estatuaire Gargallo

UN temps, la modèstia y l'abscondiment de l'estatuaire Gargallo floriràn roses de glòria. Modest y abscondit, ell fa la santa y eterna penitència de bellesa. Túnica d'esforç cobreix el seu còs un dia y sempre. Ja, a voltes, en son repòs, en son repòs plè d'ensomnis, hi verdeja el llor.

Modest, abscondit ell fa la santa penitència de bellesa. Si va pel món, du els ulls tan oberts, que tot el món se desborda a torrentades dins de la seva ànima. Y ell es ardent com els monjos visionaris. Y entusiasta, y pietós, y dolç com els poetes. Ell es poeta.

Ell es poeta ab les mans cada volta qu'es poeta ab el cor. De la masa informe y estúpida d'argila, del bloch macís y inexpressiu de marbre, ne treu a flor d'aquesta vida inconstant y moridora, vida ab dò d'eternitat.

Ell es el poeta dels pobres humils adoradors d'aquelles alçàries divines qui son per damunt de totes les coses, d'aquells qui pleguen les mans pies y exangües y tenen els cors talment com fontanes de candor.

Ell es el poeta dels malalts qui no veuen el sol y ploren en silenci, y estenen els braços enfebrats y trèmols a la visió guaridora de la Caritat.

OBRES DE MISERICORDIA

Per l'Hospital de Sant Pau

Ell es el poeta dels pobres damnats de la fam qui besen el pa ans de dur-lo a llurs boques. Ell es el poeta dels sedents en el camí d'amargures. Y ell es a voltes el poeta angèlich de Nostra Dòna Maria més pura que 'ls estels, més pura que les neus, més pura que 'ls lliris, més pura que 'ls infants y els gessamins.

Ell té a voltes la visió horrenda y tràgica de les bestialitats humanes, y llavors revela y flagella dantescament. Mes quan es la noble, la serena, visió de la

OBRES DE MISERICORDIA

Per l'Hospital de Sant Pau

femenina gràcia, de la masculina ponderació qui fa vibrar el seu cor de poeta, les seves mans troben y retreuen plasticitats clàssiques, perfils definitius, elegàncies úniques.

Jo posaria el seu «retrat de donzella»—la més forta, sàbia y hermosa obra que 'ns ha donada fins ara—entre marbres grechs. Y ella no restaria humiliada la inoblidable criatura, ella no enpalidiria, car si aquells foren consabuts en exaltació de bellesa y en floració d'armonia, talment ho fou ella per nostre encís.

OBRES DE MISERICORDIA

Per l'Hospital de Sant Pau

La nominació de Beata Rosa, jo voldria donar a la gracil creació den Gargallo. Beata, pel repòs, per la quasi relligiosa expressió de les seves línies ensomniadores. Rosa, per la lugor carnal y viventa qui apar floreixi en tota ella.

Y en la frondositat alta y movable d'un parch secular, jo li alçaria una efimera y gentil columna ont reposés per sempre, ont la besessin els zefirs de totes les primaveres y els ors y les porpres de tots els autumnes, ont pujés un roser de ro-

PLAFÓ DE LA VERGE, JESÚS Y SANT JOAN

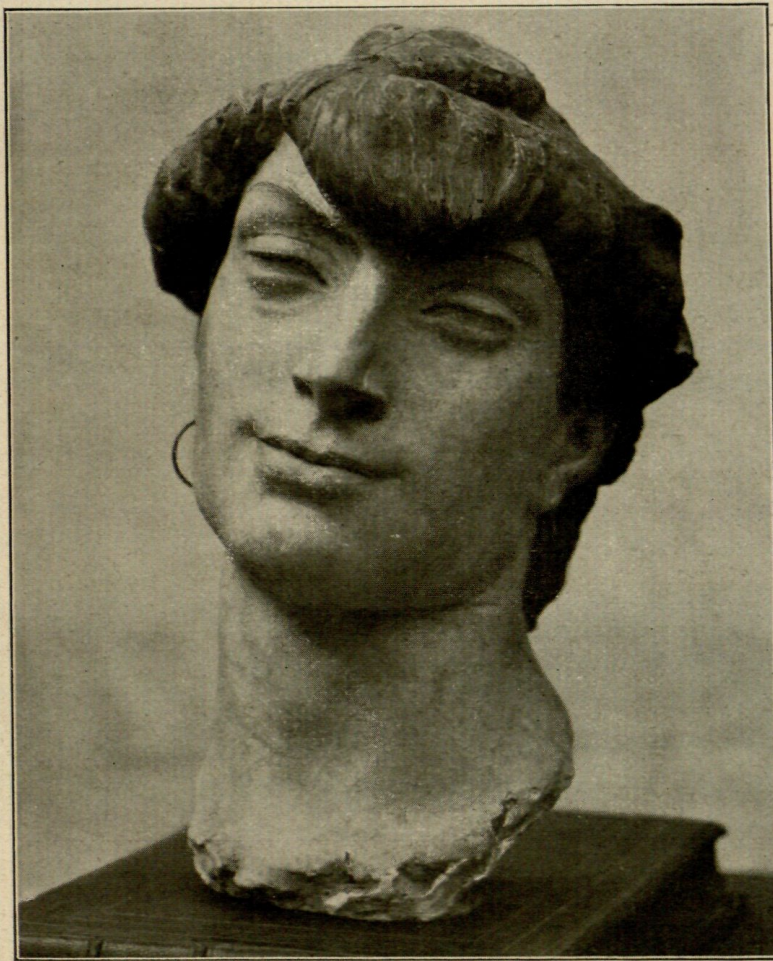
ses nívies a coronar-la de blancor. Ont fos oferta als ulls vidents, y als ulls ignoscents, y als ulls tristos, y als ulls joiosos, y als ulls malignes, perquè tots s'hi assadollessin d'una meteixa y renovadora maravella...

En Gargallo, un jorn, tingué la visió de la Venus pura, radiant y triomfanta. Venus passava en eclosió de beutat acolorant les flors, y ajogassant les branques, y enriolant les aigues. Venus passava regina dels besos y dels himnes, y la seva túnica era la claror matinal qui s'enblanquia y s'enrosava damunt d'ella.

RETRAT DE DONZELLA

Venus duia un llarch y rutilant seguici de donzelles qui dançaven, qui cantaven, qui omplien els aires de joia. Eren verges sagrades inaccesibles als homes. Però... una, en l'hora calda, en el triomf del matí, se quedà enrera. Havia sentida una veu suplicant, rogallosa de desitg, temptadora, més temptadora que cap altra... Oh, sols volia saber de quina gorja eixia aquella veu! Oh, desseguit rependre el camí! Desseguit...

DONA DEL SEGUICI DE VENUS

Y Venus, en tant, s'allunyava... Y ab Venus el bell seguici... Y la gràcia, inmarcible... Y la castetat... Y els llavis prims y enrosats de la verge devingueren molçuts y rojos. Y els ulls claríssims s'enfosquiren sinistrament. Y el front espaiós y lluminich se deprimí, s'apagà... Y llavors, a la veu rogallosa, suplicanta, temptadora, respongué una veu qui era flor de totes les luxúries...

Y En Gargallo, un altre jorn, en flor d'inspiració y de mestria, tingué la visió obsessionanta de Comare Vespa... ¿Comare Vespa?

COMARE VESPA

Comare Vespa té per demora un obscur
y rònech casalot dels afores, y viu,
de punyir y avivar tot verinós caliu...
Y ella camina lenta cercant l'ombra d'un mur.

Comare Vespa ont les alegres comares
riuen y canten com un dematí d'Abril,
apareix tota negra silenciosa y subtil...
Y moren les cançons y les rialles clares.

Comare Vespa parla tot baixet y ab dolçor.
Coneix Dama la Mort, coneix Micer Amor,
més ni morir ni amar li plau veure en el món.

Son gaudi es el torment dels cors qui s'eternisa.
Son pler, es, sota el sol, tornar la vida grisa.
Llucifer es en ella, invisible y pregón.

FRANCESCH SITJÀ Y PINEDA

La càtedra d'En Salmerón

L'Home - La Doctrina - Els Deixebles

Del *Dietari íntim d'un estudiant*:
full del dia 4 de Març de 1902.

Son les cinch de la tarde. Grupets de persones, que no totes tenen aire d'estudiant, passegen tot barbotejant amunt y avall en un dels fúnebres corredors de l'Universitat Central. De sobte 's fa silenci:

—Pis-pas, catrach! Pis-pas, catrach! Pis-pas, catrach!

Ja 'l tenim aquí. El Mestre! *Don Nicolás!* Home alt com un Sant Pau, secarull, cara de tisich, ulls grossos y fundament espresius, bigoti y barbata ben cuidada; vesteix un sobretodo ab tirat de catracolica, berret *hongo*, coll girat y corbata de llaçadeta; de la butxaca alta de l'americana li surt un floquet de mocador. M'apar un demòcrata molt pulit. Camina cap-jup, però mantenint enfocada la seva penetrant mirada. Com si integrés la seva persona, no 's descuida mai la mangala, que fa trucar contra 'l sòl ab fúria y calma acompassada. Ningú diria que aquest home, pel delit qu'encara gasta, fos un ex-president de la República espanyola. Al passar davant dels grupus saluda ab amabilitat y cortesia esquisides.

Som dintre l'aula. En Salmeron comença a parlar. Les seves primeres paraules, dites ab poca veu y ab pausa sistemàtica, son els primers brugits d'una tempestat propera. L'atmosfera espiritual se va carregant, carregant. Estem al ple d'una tempestat fu-

riente de paraules rotundes y sonores qu'envolcallen uns quants conceptes abstractos, fondos, molt fondos, quasi tenebrosos. De sobte una centella caiguda a pochs passos fa estremir l'atenció de l'auditori: es que 'l Mestre, pèr a subratllar un concepte, ha donat un còp de mà insòlit contra la taula. Allavores En Salmeron ha assolit el moment més interessant de la seva transfiguració física: s'ha redreçat completament de còs y de cap, la seva faç ha pres color y plenitut, y els seus ulls, pugnans per sortir de les òrbites, devenen esfereïdors: sembla talment un esperitat. La tumbonada mimva per moments, però ab intermitències torna a repetir-se, fins que del fons de la petita aula s'obre inesperadament una portella y una veu intrusa esclama interrompent:

—¡Señor doctor, es la hora!

* * *

En Salmeron no es el «viejo krausista» que jo m'havia imaginat. Del krausisme espanyol sols li queda la superstició del tecnicisme, aquella mena de llenguatge enraressat, doctoral, convertit en cosa substantiva, ofegador de la senzillesa del concepte... y la ploma den Sanz del Río exhibida com a reliquia científica en lloch preminent de la cambra d'estudi. L'ex-president de la

República espanyola ha evolucionat notablement. En la precisió de calificar-lo, l'encasillaria en el grupu dels neo-kantians. Ell, parapetat en la *Crítica de la Raó pura*, s'avé fàcilment ab els procediments d'A. Comte y en general ab la tendència experimental, fisiològica y positivista dels nostres dies. «Comiencen ustedes por redimirse de cualesquiera servidumbre mental. Despójense de todo prejuicio adquirido bien por imposición dogmática de alguien que ustedes acaso reputarán maestro, bien por intromisión del ministerio de la fe. Debemos elaborar los conceptos sin atenernos' á otra exigencia que nosotros mismos: hay que hacer obra propia... En el proceso del conocer humano, la experiencia sensible nos suministra los datos ó fenómenos; pero es preciso reconocer que lo subfenoménico, lo de *suyo y en sí*, el *noumeno* queda siempre en una relación trascendental: es á lo sumo un *pensado*, jamás un *visto*.»—Aquest es el *leit motiv* de totes les lliçons salmeronianes.

Don Nicolàs resulta en la càtedra un *sprit fort*. Actua sovint d'iconoclasta. Les seves reticències son característiques. Crida a judici a totes les religions, y demana títols de lilegitimitat filosòfica als sistemes. Sòcrates, Aristòtil, Plató, Sant Agustí, Sant Tomàs d'Aquino, Descartes, Hegel, Schopenhauer, Spencer, no passen de «unos pensadores respetables». Krause, li he sentit citar-lo una sola vegada, y encara ab aquella circunspecció prudenta que amaga l'existència de relacions íntimes y comprometedores hagudes en altre temps. Sols davant d'una personalitat sembla abaixar la seva soperba y pelada testa, y es davant la figura den Manuel Kant, al qui anomena ab notòries mostres d'admiració «el gran maestro del pensamiento contemporáneo». Devegades posa un parèntesi a les explicacions, y tradueix directament del alemany fragments d'un llibret que apar un breviari: es la *Crítica de la Raó pura*.

* * *

L'auditori d'En Salmeron imprimeix un segell característich a la seva càtedra, inconfundible ab cap més altre. En Salmeron generalment no té alumnes oficials, y quan ne té son comptats. Enguany som tres matriculats: dos catalans y un basch(1). L'assignatura de Metafisica es de lliure elecció entre vàries en el quadro del Doctorat de Filosofia y Lletres; y se m'assegura que 'ls poch alumnes oficials no procedeixen mai de l'Universitat Central, sinó de les Universitats provincianes. L'horror que 'l Madrid universitari sent per la càtedra den Salmeron es imponderable. Un meu condeixeble madrileny, me deia, tot compadint-me, al saber que jo m'hi havia matriculat:—*Pero ¿V. sabe lo que ha hecho? Irá V. allí á masturbarse el entendimiento.*

Ab tot, a *Don Nicolàs* no li falta un constant y regular auditori, compost de joves y vells, professionals, aficionats sense estudis y correligionaris a seques. Crech que alguns d'ells preferirien no menjar avans que perdre la càtedra. Un bon senyor, que deu voejar els setanta, me diuen que fa quinze anys que ve assistint ab regularitat. Un altre qu'es professor del sistema de Fröbel, es deixeble desde un grapat de cursos. Concorren redactors d'una revista àcrata que veu la llum a la Cort; y també alguna que altra dama o damisela, profesora o estrangera, o ab *pose* de tal. El dissabte, destinat a tractar de la Moral, ve a esser el dia de moda, augmentant per tal motiu la concurrència. En tal dia sol assistir-hí En Giner de los Ríos, *Don Francisco*, com l'anomenen familiarment: escolta devotament, ab aquelles maneres modestes y senzilles que denuncien l'etern estudiant, y de quan en quan pren notes en una llibreta.

M'he convençut de qu'En Salmeron no té veritables deixebles. Observo que molts dels seus adeptes s'apropien lo estern, la pompa verbal, la fraseologia laberintica

(1) L'altre català era 'l bon amich En Narcís Sicars y Salvadó.

avans que les idees. La devoció degenera en alguns en monomania. Un dels assistents es el cas d'un atacat de filosofisme. Un altre, que'm dispensa la confiança de llegir-me el manuscrit dels seus treballs periodístichs, sent l'imperiosa necessitat de esmenar a tot drap «lo fenomenal», «lo empírico» y «lo metempírico» aduch en els articles polítics. Dies enrera dissertava un assistent, y ho feu de tal manera que's va empenyar en reproduir no sols els termes literals del mestre, sinó fins les inflexions

de la veu y la mímica. L'auditori no pogué dissimular la rialla davant d'un espectacle que tenia tot el tirat d'una parodia grotesca representada sense malícia. Y allavores en Salmeron reprengué a l'alumne ab formes corteses, al través de les quals jo vaig llegir-hi una fonda amargura filla d'una decepció immensa.

TOMÁS CARRERAS Y ARTAU

Barcelona 1 d'Octubre de 1908.

Epistola

D' Horaci a Lolli

*Mentres a Roma, Lolli, tu declames,
jo he rellegit Homer aquí a Preneste,
qui tota la moral filosofia
mellor que Cràntor y Crisip ensenya.
Com es que penso aixís—si't vaga—escolta-ho.
L'Iliada que 'ns conta com la Grècia
per mor de París combatia ab Troya,
de tant lluitar restant-ne ben malmesa,
de reis y pobles mostra l'ira estúpida.
Tornant a Grècia la robada Helena,
Antenor tota lluita evitaria;
mes, per regnar felíç, París s'hi nega.
A Agamenon y Aquiles que 's disputen
l'un d'amor, tots dos d'ira, per Briseida
Nestor vol avenir, més endebades:
els reis deliren y qui ho paga es Grècia.
De sedicions, de crims y de luxúria
dins y fora dels murs tot Troya vessa.*

*Ens dona en cambi una lliçó ben viva
de quant pot la virtut y la sabiesa
l'espert Ulysses qui domina Troya
y corre món y veu costums diverses;
per sí y pels seus un bon retorn prepara
tot sufrint molt dins de la mar immensa
sens sumergir-se en les adverses ones.
Ja ho sabs, no escolta el cant de les Sirenes,
tasta no més de Circe la beguda
que 'ls seus devoren ab passió frenètica;
si ell ho hagués fet, als peus esclavissant-se
d'una tirana meretriu, sens esma
com cà lasciu hauria duyt la vida,
com l'amiga del llot immunda bèstia.*

No soms ningú, vivim sols per la gola,
 com els amants imbècils de Penèlope
 y els palacians d'Alcíno que posaven
 l'ideal de la seva juvenesa
 en polir-se, dormir fins a mitgdia
 y en el llit afogar totes les penes
 de la cítara al sò. Per matar homes
 s'alcen de nit els lladres ¿no t'aixeques
 per conservar-te tú? Si no ho fas ara
 que tens salut, després darrera el metge
 hauràs de corre quan seràs hidròpich.
 Si avans de fer-se dia no't desvetlles
 y no't poses ab llum de cap als llibres
 tot per l'estudi, tot per l'acció honesta;
 no't deixaràn dormir moltes vegades
 el torment de l'amor o de l'enveja.
 Si tens mal d'ulls, te'l cures desseguida;
 a gorí el cor ¿perquè no hi vas depressa?
 Posa't a empendre els viaranys dels sabis;
 el qui comensa ja es a mitg: comensa.
 Del viure honrat qui va diferint l'hora
 fa com aquell qui aprop del riu espera
 que l'aigua acabi de passar, y l'aigua
 va rodolant, va rodolant eterna.

Se cerca argent, y una muller ditxosa,
 y romp l'arada les incultes terres.
 Qui ja té prou no cal que més pretinga;
 perquè si està malalt, família, hisenda
 y tot un bon piló d'or y de plata
 ni del còs podràn treure-li les febres
 ni les ànsies del cor: sà el còs y l'ànima
 ha de tenir per disfrutar. La renda,
 la casa, si un té por o té cobdicia,
 son com la cítara per qui té sordera,
 com draps calents per qui pateix poagre,
 com per el cego una pintura bella.
 Si el vas no es pur, tot lo que a-n ell aboques
 agrejarà. Tots els plaers menyspreua
 que 's compren ab dolor y perjudiquen.
 L'avar es sempre pobre: posa terme
 a l'ànsia de tenir. Els envejosos
 van amagrint-se ab l'abundància agena:
 els tirans de Sicília no inventaren
 un torment més terrible que l'enveja.
 Se 'n penedeix, qui no modera l'ira,
 d'haver cedit tal volta a la violència,
 al despit y al dolor, quan ja es inútil.
 Es l'ira un furor breu. El cor governa't;

*si no 'l fas ton esclau, ell t'esclavitza;
lliga'l ab frens, posa-li y tot cadenes.*

*El domador ensenya el cavall jove
de seguir dòcil el camí hont se 'l mena:
el cadellet qui ja dintre de casa
la pell cervina de lladrar va apendre,
després, bon caçador, fa corre 'ls cervos
perseguint-los per dintre de les selves.
Ara, de noi, les ensenyances ficsa
en ton cor pur: entrega't a bons mestres.
De lo que s'ha imbuït de bon principi
un vas la olor per molt de temps conserva.*

*Tant si 'm passes devant com si t'atures,
jo no iré ni ab més calma ni ab més pressa.*

MARIÁN SERRA Y ESTURÍ, *pure.*

Es impossible pensar en tot

Comèdia-proverbi en un acte

per

ALFRET DE MUSSET

PERSONATGES

EL MARQUÈS DE VALBERG.
EL BARÓ.
GERMÀ.

LA COMTESA DE VERNON.
VICTÒRIA, cambrera de la Comtesa.
(L'escena fòra de ciutat).

ESCENA I

EL BARÓ, GERMÀ

Baró. — Dignes, no es aquí 'l meu nebot?

Germà. — No, senyor, l'he buscat per tot arreu.

Baró. — Això no pot esser; son les cinch en punt. No som a casa de la comtesa?

Germà. — Si, senyor; miri 'l seu piano.

Baró. — Que potser ja no n'està enamorat el meu nebot?

Germà. — Si, senyor; no ha canviat pas.

Baró. — Que no la ve a veure cada dia?

Germà. — No fa pas altra cosa.

Baró. — Que potser no ha rebut la meva carta?

Germà. — Aquest matí precisament l'ha rebuda.

Baró. — Donchs deu esser al seu castell, perquè no l'he trobat a casa seva. L'havia fet avisar que sortiria de París a un

quart de dugues, que per tant fora a Montgeron a les tres. De Montgeron aquí hi hà dugues lleugues y mitja. Dugues lleugues y mitja, diguem cinch quarts, suposant que 'l camí sigui dolent; això a tot estirar; encara no hi hà tant.

Germà. — Oh! al contrari; si 'l camí es molt bo.

Baró. — Sortint a les tres de Montgeron, jo havia d'arribar a l'hostal positivament a un quart de cinch. Havia de fer una visita al senyor Duplessis; qüestió d'un quart tot lo més. Donchs comptant el temps de venir-me'n cap aquí totseguit no podia arribar pas més tart de les cinch. Li havia explicat tot això de la manera més exacta. Ara son les cinch y minuts. Podia esser més just el meu càlcul?

Germà. — Molt be, senyor, però 'l meu amo no hi es pas.

Baró. — Però al menys el seu equipatge estarà a punt?

Germà. — ¿Quin equipatge, senyor, y dispensi?

Baró. — Pregunto si té les maletes arreglades allà al castell?

Germà. — Que jo sàpiga, no senyor.

Baró. — No obstant jo l'havia avisat de que la Gran Duquesa havia tingut un fill, la duquesa de Saxe-Gotha, Germà: no es pas cosa de poca importància.

Germà. — Ja ho crech.

Baró. — Li vaig escriure que 'l senyor Desprez, avans d'ahir a la tarda m'havia vingut a veure. El senyor Desprez venia de Saind-Cloud. Venia a avisar-me que 'l ministre 'm demanava qu'anés l'endemà al matí, o sigui ahir, al seu despaig. Anava a complir l'encàrrech, quan me fan saber que 'l ministre era a Compiègne; hi havia anat a acompanyar el Rei. Ja 'm tens cap a Compiègne. Com que ja sabia de que 's tractava, no hi havia temps per perdre, ja ho comprens.

Germà. — Perfectament.

Baró. — El ministre se 'n havia anat a caçar. Me van dir qu'anés a casa del senyor de Gercourt qui m'acompanyà secretament fins a les cambres íntimes del palau; — el Rei acabava de marxar a Fontainebleau.

Germà. — Quina llàstima!

Baró. — Res d'això. T'ho dich no més perquè vegis fins a quin punt arriba la meva puntualitat en totes les coses.

Germà. — Ah! aixís be.

Baró. — La puntualitat en aquest món, es la qualitat més important. Se pot dir qu'es el fonament, la veritable clau de totes les altres qualitats. Axís com el troç més inspirat d'una òpera o 'l fragment més polit d'un discurs no agradarien fóra del lloch respectiu y de la circumstància oportuna, també les virtuts més excelses y les accions més grandioses no valen res quan no son produides en un moment determinat y precís. Pensa-hi ab això, Germà, no hi hà res de més mal efecte qu'arribar inoportunament, en cambi l'arribar a l'hora es el mèrit més gros que pot fer l'home; si no, que ho digui

aquell famós diplomàtich qui arribà massa tart a la mort del seu príncep, y va trobar la reina perfilant-se els papillots; aixís se 'n van per terra 'ls talents millors, y aixís s'ha vist gent coberta de glòria en el exèrcit y fins en els ministeris qui perdien la seva fortuna, per culpa de no tenir un rellotge convenient y puntualment arreglat. Te va be 'l teu?

Germà. — Continuament l'estich posant a l'hora, senyor.

Baró. — Molt be. Donchs sabràs per últim que, havent trobat a Compiègne la marquesa de Morivaux, qui 'm feu pujar al seu cotxe, me vaig adonar de que m'havia enganyat perquè 'l rellotge no anava prou exacte y que 'l ministre se 'n tornava a París. Sa Excelencia 'm rebé a dos quarts de tres y 'm va fer saber personalment que la Gran-Duquesa de Gotha havia tingut un fill, com ja t'he dit, y que 'l Rei havia disposat que jo y mon nebot anessim a donar-li la enhorabona.

Germà. — A Gotha, senyor?

Baró. — A Gotha. Es un gran honor pel teu amo.

Germà. — Sí; però ell se n'es anat.

Baró. — Vetaquí lo que no puch comprendre. De manera que encara va sempre tant astorat y tant distret? No recordant-se mai de res!

Germà. — No tant com això, senyor. No es qu'ell no se 'n recordi, es que pensa ab una altra cosa.

Baró. — Cal que 's posi en camí demà al matí cap a a Alemanya. No t'ha donat cap ordre per avans de marxar?

Germà. — No, senyor. No més aquest matí avans de sortir ha obert una gran caixa de viatge, y s'hi ha passejat molta estona tot al voltant.

Baró. — Y què hi hà ficat dins?

Germà. — Un paper de música.

Baró. — Un paper de música! Sempre ab les seves bogeries! Si 'l Rei sapigués lo d'aquella malaltia no gosaria confiar-li una missió de tanta importància! Sòrt que jo 'l vigilo. En fí, què ha fet? què t'ha dit?

Germà. — Tot el dia ha cantat.

Baró. — Ha cantat?

Germà. — Y molt rebé; donava gust de sentir-lo.

Baró. — Bon comensament per un que va d'embaixada! Tu ja comprens les coses, *Germà.* Diga'm, te sembla qu'es realment capaç de portarse com un home de seny en una missió tan delicada?

Germà. — Què volèu dir, per anar a Gotha a felicitar una senyora pe'l naixement del seu fill. Me sembla que per una cosa aixís fins jo serviria.

Baró. — No sabs de què te les heus.

Germà. — Senyor, de la Gran-Duquesa; no m'acabèu de dir aixó del seu fill?

Baró. — Si, ja es veritat qu'ella ha donat a llum un nou rebrot d'una branca Augusta. Però, què més ha fet el seu nebot?

Germà. — Ha vingut aquí no sé quantes vegades, a trucar a la porta de la senyora comtesa.

Baró. — Y ont es la comtesa?

Germà. — Senyor, no s'es llevada encara.

Baró. — A n'aquestes hores! Això no 's comprèn. Y donchs que no dina aquesta dòna?

Germà. — No, senyor; sopa.

Baró. — Un altre cap desarreglat! Bona vehina per un boig!

Germà. — El meu amo s'enfadaria molt, senyor, si sentís que 'l tracten d'aquesta manera. Quan un s'atreveix a fer-lo adonar de la seva distracció més petita se posa fet una fúria. Fins al punt de que l'altre dia de mica que no 'm deixa estabornit, perquè ell havia tirat tabach en lloch de sucre a les maduixes, y ademés ahir...

Baró. — Deu meu! Se pot creure qu'un home de talent, de tant talent, *Germà,* (perquè 'l meu nebot es una gran persona) caigui d'una manera tan infantil en aqueixes estranyeses tan deplorables?

Germà. — Ja es ben trist, senyor.

Baró. — No l'he vist jo meteix, ab els meus ulls, passar pe'l mitg d'una contradança real ab les mans a la butxaca, y passejar-se per entre 'l quadro dels balladors com pe'l mitg de la plaça pública?

Germà. — Precisament l'altre dia va fer una cosa per l'istil a casa de la senyora comtesa. Hi havia una gran concurrència, y 'l senyor Vertigo, aquell poeta vehí nostre, llegia un melodrama en vers. Quan era al passatge més interessant, quan la filla enmatzinada reconeixia 'l seu pare entre 'ls assessins, quan totes aquelles senyores se desfeien en plors, veusaquí que 'l meu amo s'aixeca, agafa la copa d'aigua que tenia l'autor demunt la taula y se la beu. Tot l'efecte de la escena va anar per terra.

Baró. — No m'estranya gens. Jo 'l vaig veure un dia tirar diners dins d'una taça de the que li duia una persona molt elegant, pensant-se que captava pe 'ls pobres.

Germà. — Y l'hivern passat, quan vostè era fora, aleshores del casament del seu senyor germà! Ell com es natural, havia de fer els honors en el sopar de noccs. Entro a la seva cambra cap al tart per ajudar-lo a vestir-se. Me diu que no 'm necessita, se despulla tot sol, se passeja tota una hora en camisa, salvant el respecte; se mira al mirall y queda com astorat. Què diable faig? se diu ell mateix; ja es ben fosch, me ficaré al llit. Y allà mateix s'hauria ficat al llit, sense pensar ab les noccs ni ab el sopar, si no l'haguessin avisat.

Baró. — Y tu creus qu'un home tant estravagant es capaç d'anar a Gotha! Veus en quin compromís me trobo, *Germà;* perquè, de grat o per força, se té de complir la voluntat del Rei. No s'hi pot fer res; es el meu nebot el qui 'l té 'l títul, jo no faig més qu'acompanyar-lo; li donen aquest títul pe'l nom que porta; es del seu pare qu'es més que 'l meu, y no obstant, el responsable soch jo.

Germà. — No 's pot negar que 'l meu amo té talent.

Baró. — Ben cert, però, n'hi hà prou ab això? Ell m'havia promès que 's corretgiria.

Germà. — Ja proba de fer-ho de mica en mica, però no pot sufrir que 'l contradiguin, y si vostè 'm volgués creure... Aquí 'l té.

ESCENA II

EL BARÓ, GERMÀ, EL MARQUÈS

Marquès. — Ah! Mirèu que sembla que hi hagin feta una aposta; han d'acabar per robar-me tots els meus papers!

Germà. — Senyor, aquí hi hà 'l senyor baró.

Marquès. — Què n'has fet, bergant, d'un paper de música que jo tenia ara meteix? Ont l'has posat? Ont es anat a parar?

Baró. — Bon dia, Valberg; què us passa?

Marquès. — Un dia d'aquèts faré neteja general; tots anirèu al carrer. (*Al Baró quiriu.*) Y vos, belitre, serèu 'l primer.

Germà. — Senyor, es el senyor baró.

Marquès. — Ah! dispensèu, oncle estimat, sou vingut de París? Es qu'he perdut un paper de música.

Germà. — De segur que serà aquell qu'ha tancat a la maleta.

Baró. — Ja veïeu, nebot, com soch puntual; he arribat a l'hora qu'haviem dit. Y vos, estèu a punt de marxar?

Marquès. — De marxar?

Baró. — Sí, demà dematí.

Marquès. — Sí, però us ho juro, si 'm donen un desaire, m'entorno totseguit, y no 'm veurèu mai més de la vida.

Baró. — Quin desaire us han de donar? Què volèu dir ab això?

Marquès. — Paraula d'honor; si 'm reben ab fredor, si la meva visita se la prenen malament, la meva resolució es irrevocable.

Baró. — Què dièu? Quina fredor, quina mala rebuda heu de tèmer, venint de part del Rei?

Marquès. — Es dir que 'l Rei hi té que veure alguna cosa ab tot això?

Baró. — Es clar que 'l Rei hi té que veure; vos durèu una carta autògrafa de Sa Magestat.

Marquès. — Per la comtesa?

Baró. — Per la Gran-Duquesa. Ja no us recordèu que heu rebut un encàrrech?...

Marquès. — Es qu'estava confós perquè jo també tinch d'escriure una carta a la comtesa, L'heu vista?

Baró. — No; està dormint.

Marquès. — Be, y què me'n dièu d'aqueix assumpto? Que no faig be jo?

Baró. — Quin assumpto?

Marquès. — Oh! Deu meu! Ja sé què me'n dirèu. No l'havèu poguda sofrir mai, estèu renyit ab ella, li havèu posat un plet; y be! jo us pregunto: què hi guanyèu ab tot això? El vostre advocat ha emprat una oratòria molt elegant per mor d'un troç de vinya. Els discursos que fa no tenen sentit comú. Diuen qu'això es d'una gran habilitat; jo crech que no 'n té gens; y ja ho veurèu com la demanda quedarà rebutjada.

Baró. — De què 'm parlèu ara? Se tracta aquí de coses serioses y que exigeixen tota la vostra atenció.

Marquès. — Si es aixís, no teniu de fer altra cosa que explicar-vos. Diguèu, ja us escolto.

Baró. — Se tracta de la nostra embaixada. Havèu llegit la meva carta?

Marquès. — De la nostra embaixada? sí, ja entench; estich sempre a les ordres del Rei.

Baró. — Molt be.

Marquès. — Sa Magestat coneix el respecte que li teniu.

Baró. — Magnificament. Donchs estarèu disposat...

Marquès. — Encara'n duptèu? Tinch donades les meves ordres; Germà, està tot a punt?

Germà. — No he rebuda cap ordre.

Marquès. — Com s'entén, miserable! y aquella maleta que t'he feta posar al mitg de la meva cambra?

Germà. — Ah! Si 'l senyor vol cantar pe'l camí...

Marquès. — Cantar pe'l camí, descarat!

Germà. — Senyor, dins hi hà papers de música, y vostè té la clau a la butxaca.

Marquès. — A la... Ah! diable! es veritat. Me l'haurà donada junt ab els guants y 'l mocador. Aqueixa gent no té compte ab res.

Germà. — Li puch assegurar, senyor...

Baró. — Deixa'ns estar, calla, y ves-ho a arreglar tot. (*Germà se'n va.*)

Ara, Valberg, cal que me 'n vagi, tinch de tornar a casa 'l senyor Duplessis per recullir les cartes de la Cort. No us tinch de dir més que dugues paraules: pensèu, mon nebot que 'l nostre viatge no es una missió ordinària, y que segons l'habilitat que demostrèu, pot dependre d'això 'l vostre pervindre.

Marquès. — Ai! Massa que ho sé!

Baró. — Ja cal donchs que 'm prometèu fer un veritable esforç, que vencerèu aqueixes petites distraccions que teniu, aqueixes debilitats d'esperit, de vegades tan funestes, a fi de dur totes les coses ab una gran prudència.

Marquès. — Oh! Si no es més qu'això, ja us prometo.

Baró. — Seriament.

Marquès. — Ben seriament.

Baró. — Anèu donchs a acabar de donar les vostres ordres. Falten vint minuts per les sis; vaig a casa 'l senyor Duplessis; no es pas lluny; a l'hora de dinar ja seré aquí. Vaja, me prometèu, donchs, seguir sempre tots els meus consells? Ja sabèu com son aquells senyors d'allà.

Marquès. — Oh! No us en donguèu cap ànsia. Ja sé com s'hi hà de portar un ab aqueixa gent. Tot m'ho faré escriure. Digueu-me no més el nom del vostre procurador, y hi aniré jo mateix.

Baró. — Si no 'n tinch de procurador; què volèu dir?

Marquès. — Si no teniu procurador no podrem fer cap demanda al jutjat.

Baró. — Al jutjat? Ab motiu de què?

Marquès. — Ab motiu del vostre plet.

Baró. — Però si no 'n tinch cap de plet.

Marquès. — No m'acabèu de parlar de com me tinch de presentar devant d'aquells senyors del tribunal?

Baró. — Us parlo dels senyors de la Cort de Saxònia.

Marquès. — Ah! sí, la nostra embaixada.— Estich un xich preocupat; es la comtesa qui té un plet y jo li tinch de dur. Es una dòna encantadora!

Baró. — Si, sí, ja sabem que hi estèu encapritxat, y que l'esser vehins es la causa

de que us haguèu enterrat dins del vostre castell. Però no convé qu'aquesta inclinació esguerri 'ls nostres plans, no us ho sembla?

Marquès. — No tinguèu por; anèu-s'en tranquil. Quan no tinch res per pensar, ja ho veieu, devegades semblo aixís un xich indiferent a tot; però quan tinch algún assumpto d'importància no hi hà ningú més amatent que jo.

Baró. — Això es lo que convé.

Marquès. — Anèu a casa 'l senyor Duplessis, estiguèu tranquil; faré tot lo que calgui fer.

Baró. — Ara veurem la vostra formalitat.

Marquès. — Vaig a vigilar En Germà; tinch por de que 's deixi alguna cosa.

Baró. — Molt be.

Marquès. — Acabaré d'ordenar tots els meus papers. Ne tinch molts.

Baró. — No 'm destorbèu, donchs; deixèu-me estar.

Marquès. — Deu me 'n quart! Anèu, anèu a buscar les cartes del Rei; jo mentrestant escriuré a la meva mare; es d'obligació que dongui les gràcies al ministre; els gossos els deixaré a la senyora Belleruche; avisaré a tots els parents, y quan vos tornèu, lo del casament serà cosa feta; be m'ho penso.

Baró (deturantse al moment de sortir). — Com, el casament! quin casament?

Marquès. — Ai! que no ho sabieu?

Baró. — No gastèu aqueixes bromes! el vostre casament dièu?

Marquès. — Sí, ab la comtesa; que no us ho havia dit que m'hi casava?

Baró. — No, certament. Vet-a-n aquí una altra!

Marquès. — Donchs això 'm dona molts malde-caps, com ja podèu veure.

Baró. — Però ningú's casa 'l dia avans d'empendre un viatge. Be ho deixarèu per la tornada.

Marquès. — Ah! no; avui se decideix la meva sort.

Baró. — Donchs no hi pensèu més, fill meu.

Marquès. — Donchs jo hi penso molt, y que no marxaré fins que tingui una contesta, y encara segons com sigui.

Baró. — Però que sigui bona o dolenta la contesta, què té que veure ab la nostra embaixada? Perquè la comtesa no us la endurèu pas, es dir, ho suposo.

Marquès. — Perquè no, si ella vol venir?

Baró. — Deu meu! una dòna pel viatge! Capells, vestits, cambres, una pluja de caps, nits pels hostals, xiscles per un rajol trencat.

Marquès. — Això que dièu son minúcies.

Baró. — Dich lo que convé, y lo que vos dièu no convé. No ho diu pas cap carta de les que tinch que hi anirèu ab una dòna; oh! y ni sé si s'ho pendrien prou be.

Marquès. — D'això si que tant se m'en dóna.

Baró. — Però a mi si que se m'en dóna; y si insistiu us declaro... (*El Marquès se posa a teclejar el piano*).

(*Apart*). Certament, aquest noi es boig; es impossible que vagi a Gotha. Què tinch de fer? jo no hi puch anar sol, el seu nom consta ben be en la carta real. Si declaro la veritat hi haurà un escàndol, y quan jo pugui haver obtingut que posin el meu nom en lloch del seu (cosa que fora ben justa) ja tindriem un retràs considerable, y fora una falta de formalitat. (*Se sent trucar*).

Deu meu! es la comtesa qui truca... Quedaré malament ab el senyor Duplessis. Nebot, per favor, escoltèu-me.

Marquès. — Me pensava que us en havieu anat.

Baró. — Vos estèu enamorat de la comtesa.

Marquès. — Es un secret.

Baró. — M'ho acabèu de dir.

Marquès. — Si se m'ha escapat de dir-ho, no me 'n vull amagar.

Baró. — Deixem-nos de bromes, us ho demano. No puch parlar a la comtesa en favor vostre; ella no 'm pot veure, y jo ara tinch pressa. Escoltèu lo que us proposo. Hi hà dugues coses qu'hem de deixar ben arreglades, el vostre casament y la vostra embaixada. No sacrificuèu l'una per l'altra.

Marquès. — No desitjo res més.

Baró. — Veieu, donchs, la comtesa, procurèu que us dongui una resposta. Si accep-

ta, jo no m'oposo a que ella vingui a Alemanya, però això ha d'esser dit y fet, com se comprèn.

Marquès. — Naturalment.

Baró. — Ella aixís podria venir ab nosaltres.

Marquès. — Heu tingut una idea excel·lent.

Baró. — No es veritat?

Marquès. — Si diu que no, la deixo estar per sempre més.

Baró. — Ben fet; perquè allavors fóra una mal-agrahida.

Marquès. — Ah! jo la estimaré sempre!

Baró. — Es clar.

(*A part*). Ell no es dolent de mena, y les seves meteixes distraccions, en mans d'una persona d'habilitat, se poden fer convertir en profit seu. Ningú l'ha sabut guiar fins ara. Ja ho crech que pot venir a Gotha.

(*Alt*). Heusaquí com quedem; ara us deixo. Quan torni ja haurèu donat el pas que desitgèu, y 'l resultat espero que serà favorable, perquè a la comtesa, per lo que sembla, li plau la vostra proposició.

Marquès. — Jo no hi tinch massa confiança, perquè ja fa moltes vegades que vinch aquí per parlar-li de lo meteix, y no sé com es, mai me 'n recordo; però aquesta vegada m'he ficat un paper a la tabaquera per recordar-me 'n.

Baró. — Això serà un casament fet depressa.

Marquès. — No sé si ella hi consentirà, perquè es difícil fer-li tenir ficsa l'atenció molta estona sobre un meteix assumpto. Quan hi enraonèu, sembla que us escolti, y està cent hores lluny de lo que li dièu.

Baró. — Que es un xich distreta?

Marquès. — Si que n'es de distreta. Una cosa insoportable.

Baró. — Oh! d'això us en responch. Me 'n vaig a casa 'l senyor Duplessis.

Marquès. — Si; farèu be, perquè aquest casament, el plet de la comtesa y aquesta embaixada, tot això 'm té molt preocupat. Tinch dotzenes de cartes per contestar. Ella vol que jo li llegexi una novela nova... totes aquestes coses no 's poden

fer ab un plegat... ja us en ferèu càrrech.

Baró. — Si, si, pensèu ab el vostre casament.

Marquès. — Es veritat. Aquest diable de quèstió 'm regira 'l cervell! No hi vull pensar més. No sortiré a despedir-vos.

Baró. — Ah! no, no. Ja veig que us burlèu de mí!

(*A part, tot anant-se'n*). Ell volia vigilar En Germà, però jo 'l faré vigilar a n'ell.

ESCENA III

EL MARQUÈS, VICTÒRIA

Marquès. — Hola! hi hà algú.

Victòria. — Què desitja 'l senyor marquès?

Marquès. — Portèu-me la roba d'estar per casa.

Victòria. — Ha perdut la memòria, senyor marquès.

Marquès. — He! ah!... si, si.

Victòria. — A la senyora comtesa li han dit que foreu aquí, y ara està a punt d'arribar.

Marquès. — Perquè té de venir? Me 'n vaig a fer-me pentinar, y després aniré a casa seva.

Victòria. — Però, senyor, si ja hi es a casa seva.

Marquès. — Té rahó... ara 'm creya...

Victòria. — Senyor, la senyora.

ESCENA IV

LA COMTESA, EL MARQUÈS, VICTÒRIA

Comtesa (entrant). — Francesch, digues a la Victòria que vingui.

Victòria. — Soch aquí, senyora.

Comtesa. — Està be. — Senyor de Valberg, estich contenta de veure-us... Ahir vareu tenir la distracció més divertida del món... Tal com sou, m'agradèu ab deliri.

Marquès. — Això no es pas el medi de corretegir-me senyora, al contrari; no obs-

tant, com s'acostuma dir, moltes vegades els estrems se toquen.

Comtesa. — Victòria, necessito absolutament les robes dels vestits.

Victòria. — Si, senyora.

Comtesa. — Do'm un altre coll.

(*S'assèu davant del mirall*). Aquè es horrible. (*Al Marquès*). Perquè no seièu?

Victòria. — La senyora no ha de fer més que tornar-lo, si no li agrada; no obstant es ben fet. Aquí hi hà una arruga... Esperí's. (*Li arregla*).

Comtesa. — Una arruga, a veure.

(*Ella's mira*). Be! mira lo que 't vull dir. Va bastant be. Procura que la senyora Dufour me 'n fassi un altre de ben igual, però absolutament igual, comprens.

Victòria. — Si, senyora. Y per quan el vol?

Comtesa. — Per quan? Per demà al matí. Cal enviar-hi totseguit En Francesch; tinc molta pressa.

Victòria. — Potser no hi haurà prou temps.

Comtesa. — Oh! tu trobes sempre impossible lo que jo desitjo, y després encara diràs que 'm serveixes be.

Victòria. — Té raó.—La senyora sempre 'm renya.

Comtesa. — Està be, està be, fes-me quedar malament. Y be! senyor de Valberg, no volèu dir res?

Marquès. — Si vos no m'escoltèu, senyora!

Comtesa (arreglant-se un llas). — Dispensèu, dispensèu. No parlavem d'estrems, de coses contràries?

Marquès. — Coses contràries? Potser més aviat de contractes?

Comtesa. — Podria molt ben esser. Victòria!

Victòria. — Senyora?

Comtesa. — Ja no sé lo que us volia dir, ab els vostres contractes.

Marquès. — Ah! ja us ho diré quan me voldrèu escoltar.

Comtesa. — Us escolto sempre ab gust.

Marquès. — Teníu visites avui?

Comtesa. — No, si vos volèu. Això meteix us volia preguntar; no sembla sinó que tota la gent aborrida d'aquí prenguin aquest parch pe'l seu passeig. Victòria! Que no deixin entrar ningú.

Victòria. — Ho vaig a dir, senyora.
Marquès. — Us ho agraeixo, perquè tinch de parlar ab vos molt seriament.
Comtesa (a Victòria). — No obstant, exceptuo la meva cunyada...
Victòria. — Si senyora.
Comtesa. — Ella està boja d'amor per vos, senyor de Valberg.
Marquès. — Jo la trobo encantadora! Hi hà dònnes com aqueixa que sedueixen desde 'l primer moment qu'un les veu.
Comtesa. — Victòria, digues que deixi entrar també 'l senyor de Clervant.
Victòria. — Ningú més?
Marquès. — Ah! senyora, el senyor de Latour també; us ho demano.
Comtesa. — El senyor de Latour? Be, si, el senyor de Latour; jo 'l considero molt.
Victoria. — Ho vaig a dir.
Comtesa. — Espera't. — La llista d'ahir.
Victòria. — Però si la senyora va deixar entrar tothom.
Comtesa. — Vols dir?
Victòria. — N'estich segura.
Comtesa. — Be, donchs, si es aixís, tothom.
Victòria. — La senyora 'm necessitarà per alguna cosa?
Comtesa. — No, no. — Per això no t'allunyis gaire... Que m'avisin quan duguin les robes.

ESCENA V

EL MARQUÈS, LA COMTESA

Marquès. — Teníu de fer compres?
Comtesa. — Si, per aquest hivern.
Marquès. — Sou massa amiga del món, senyora.
Comtesa. — No hi hà res tant bonich. Ja sabèu com el meu marit me va fer desgraciada, durant tres anys que 'm va tenir tancada ab ell, en una de les seves propietats rústiques.
Marquès. — En una propietat rústica?
Comtesa. — Si, ben cert, fòra aquell viatge que vam fer per les vores del Rhin.
Marquès. — Per les vores del Rhin?

Comtesa. — Si.

Marquès. — Es un bell país?

Comtesa. — No us ho puch dir; no ho conech gaire. S'ha d'anar molt depressa per poder visitar llocs, tota mena de llocs, y jo no hi veig la diferència. Es una facultat que no la tinch pas. M'ensenyen castells, boscos, riberes, iglésies sobretot... Ah! Deu meu! les iglésies, les iglésies gòtiques, hi fa un fret! es el costipat de cada dia. Encara 'm recordo d'aquelles matineses; jo m'estava en un llit ben calent, capolada per un viatge en diligència, y 'l senyor de Vernon entrava a la meva cambra ab la perspectiva d'una catedral!
Marquès. — Ah! això havia d'esser ben pesat.

Comtesa. — N'hi havia per fer-se turch y quedar-se a casa. Pensèu que no n'hi havia prou de ficar-se per sota les voltes humides, y de torce's el coll per mirar els rosetons. El triomf del meu marit era pujar fins dalt de tot de les punxes, y fer-me seguir al seu derrera. Sabèu lo qu'es aquest exercici? Un s'enfila, rodant al voltant d'una pilastra, a dalt d'una torratxa, ofegant-se sempre, y 's va pujant y giravoltant com si 's tingués una barrina dins del cap, fins que us ve 'l mareig, y tanquèu 'ls ulls per no caure. En aquell moment el vostre companyant se treu uns binocles de la butxaca per fer-vos admirar el paisatge. Veusaquí com jo he vist l'Alemanya.

Marquès. — No obstant aqueix camí segurament es el que nosaltres anem a fer, ab el Baró.

Comtesa. — Qu'es aquí 'l Baró?

Marquès. — Si, senyora; acaba d'arribar. Ha vingut de París aquest matí ab aqueix gran temporal; jo crech qu'es ell qu'ha fet canviar el temps.

Comtesa (rient). — L'arribada del Baró! ah! sou deliciós!

Marquès. — Com! no parlavau d'ell?

Comtesa (rient). — Si, si; està molt be.

Marquès. — No'm costaria res de creure-ho. Devegades m'equivoco, y això es insoportable.

ESCENA VI

Comtesa. — No, no. — Us trobo encantador.
(*Ella cerca quelcom*).

Marquès. — Que volèu tabach? Ne tinch de molt bo. (*Obra la tabaquera*). Ah! no me 'n recordava.

Comtesa. — De què?

Marquès. — Veïeu aquest paper. Endevinèu lo què es.

Comtesa. — No 'n sé d'endevinar, diguèu-m'ho d'un còp.

Marquès. — Es que si us volguessiu tornar a casar...

Comtesa (cerca quelcom demunt del piano).
— Y be?

Marquès. — Què us falta?

Comtesa (cercant). — Diguèu, anèu dient.

Marquès. — Ab mi foreu la dòna més ditxosa del món.

Comtesa (cercant sempre). — Ab vos?

Marquès. — Oh! ab seguritat.

Comtesa. — No ho trobo; no ho entench.

Marquès. — Què busquèu per aquí?

Comtesa. — Un paper que tenia ara meteix.

Marquès. — Es alguna cosa d'importància?

Comtesa. — Si y no; es una cançó.

Marquès. — Jo 'n tinch una col·lecció; si volèu us la deixaré. Es una col·lecció molt complerta desde 1650.

Comtesa. — Si era una cançó nova.

Marquès. — N'hi hà moltes a la meva col·lecció.

Comtesa. — De noves?

Marquès. — Si, per aquell temps.

Comtesa (rient). — De 1650! ah! ah! ah! sempre serèu el meteix.

Marquès. — Si, jo soch constant. Això no 's troba sempre, com ja sabèu, ab les dònes.

Comtesa. — Es dir que us dediquèu a fer-vos agradar de les dones?

Marquès. — Ah! si volguessiu esser la meva!... Aquí teniu una visita.

Comtesa. — Ah! es el vostre criat.

LA COMTESA, EL MARQUÈS, GERMÀ

Germà. — Dispensi, senyora; es un paper que duch al senyor Marquès de part del senyor Baró.

Marquès. — Ah! diantre! D'això 's tracta ara... Ah! senyora, es ben particular; es una romansa. Es la que buscavau?

Comtesa. — A veure; me sembla que sí. Sembla com si me l'haguessiu robada.
(*Se posa al piano y toca*).

Germà (a part). — Precisament era la de la maleta. (*Al Marquès*). Senyor, el senyor Baró m'ha dit que li preguntés...

Marquès. — Què? què hi hà?

Germà. — Si pensava ab els seus assumptos.

Marquès. — Eh! si; que 'm vens a destorbar ara...

Germà. — Es que'l senyor Baró ha rebut ara meteix una nova de Fontainebleau que'l fa estar molt inquiet. Se n'es tornat altra vegada a casa del senyor Duplessis; semblava que estigués tot trastornat.

Marquès. — De veres?

Germà. — Si, y jo li he dut a vostè aquesta música per tenir ocasió d'entrar y per poder-li dir al meteix temps que cal que 'm dongui una resposta tot seguit.

Marquès (reflecionant). — Ben fet. Però'm sembla... No es pas això, senyora, no es pas això; us heu equivocat. (*Va cap al piano*).

Comtesa. — Donchs me sembla que ho es. Teníu... (*Ella toca*).

Germà. — Me sembla que no parlen de cap assumpto important. El senyor Baró m'ha encomanat que cullís al vol algunes paraules de la conversa. (*Se retira poch a poch*).

Comtesa. — Veïeu com lo que toco es lo que hi hà escrit?

Marquès. — La música, si; però la lletra...

Comtesa. — La lletra no la sé.

Marquès. — Còm! si es de... (*Ell canta*).

Fanny, el ditxós mortal qui aprop de tu respira...

Germà (aprop de la porta). — Aquest no està pas a punt de marxar a Gotha.

Marquès. — No me'n recordo de lo altre; es particular.

Comtesa. — Molt particular, ab la vostra memòria!

Marquès. — Si, m'acostumo a recordar de tot lo que vull.

ESCENA VII

LA COMTESA, EL MARQUÈS, GERMÀ, VICTÒRIA

Victòria. — Aquí té les robes, senyora.

Comtesa. — Està be.

Marquès. — Demanen per vos? No us vull entretenir gaire temps.

Comtesa. — No volèu venir ab mí? Me podrèu donar el vostre parer.

Marquès. — No, avui no sortiré. Espero una persona ab qui haig de parlar.

Comtesa. — Aquí? A casa meva?

Marquès. — Si; y a propòsit. Sou vos aqueixa persona.

Comtesa. — Jo?

Marquès. — Si, però que no us he dit?

Comtesa. — Què?

Marquès. — Que tenia moltes ganes de casar-me ab vos.

Comtesa. — No sé quan-deu haver sigut.

Marquès. — Ara meteix. Si no he vingut més que per això.

Comtesa. — Donchs no me'n recordo.

Marquès. — Però ont teníu'l pensament? les vostres distraccions certament no's comprenen. No obstant me sembla...

Comtesa. — Diguèu.

Marquès. — Que ja us he parlat del meu viatge.

Comtesa. — Quin viatge?

Marquès. — El d'Alemanya.

Comtesa. — Ah! no, jo soch la qui us he parlat del meu.

Marquès. — Còm? Del vostre?

Comtesa. — Sí, d'aquell viatge per les vores del Rhin que vaig fer ab el meu marit.

Marquès. — Dispensèu, us asseguro...

Comtesa. — Estèu divagant; veníu a veure les robes que m'han dutes. Us donaré'l meu volum, no'm recordo be de qui, y allà hi trobarèu l'acabament de la nostra romana.

Marquès (anant-se'n). — Però es que jo...

Comtesa (lo meteix). — Us dich que soch jo...

ESCENA VIII

GERMÀ, VICTÒRIA

Germà. — Senyoreta Victòria, què me'n dièu d'això? Ja sabèu que'l senyor està enamorat de la senyora?

Victòria. — Y ademés sé que la senyora està enamorada del senyor.

Germà. — Y que'l senyor se vol casar ab la senyora.

Victòria. — Y que la senyora no desitja altra cosa.

Germà. — N'estèu segura?

Victoria. — Ben segura.

Germà. — Però potser no sabèu qu'anèm d'embaixada.

Victòria. — Ont?

Germà. — A Gotha. Sembla per lo qu'ha dit, que la Duquesa ha tingut un fill, y que nosaltres anem a donar-li la enhorabona en nom de Sa Magestat.

Victòria. — Y això què vol dir?

Germà. — Això vol dir que'l meu amo desitja que la Comtesa digui sí o no avans de marxar, per poder quedar tranquil; que nosaltres marxarem demà de matí ab el Baró, que no cal més qu'una paraula per deixar-ho tot arreglat, y qu'ells en lloch de dir-se-la se posen a cantar.

Victòria. — No obstant ell li ha parlat del casament y del viatge.

Germà. — Y ella li ha respost tot cantant.

Victòria. — Y perquè'l Baró no ve a donar-hi un còp de mà?

Germà. — Per por d'espantllar-ho tot, perquè, segons diu ell, està renyit ab la senyora comtesa.

Victòria. — Senyor Germà.

Germà. -- Senyoreta Victòria.

Victòria. -- Els nostres amos son com dos nois grans; s'ha d'arreglar aqueix assumpto. Vos heu dut ara meteix un paper; es aqueix paper lo que cantaven?

Germà. -- Si, mirèu-se'l.

Victòria. -- Donèu-me'l, y ara... (*Escriu demunt la romansa.*)

Germà. -- Què escriviu ara aquí?

Victòria. -- No us hi amohinèu. Posèu això demunt del piano.

Germà (llegint). -- Però, si s'enfaden?

Victòria. -- Y creièu que 's poden arribar a enfadar per això? Ella somia ab ell tot el dia. Volèu qu'això...

Germà. -- Mirèu, ara venen! amaguem-nos.

Victòria. -- Y escoltem.

ESCENA IX

LA COMTESA, EL MARQUÈS

Comtesa. -- A vos no us agrada aquesta seda-esponja rosa.

Marquès (ab un llibre a la mà). -- No, no triaria pas aquesta. (*Llegint*).

Fanny, el ditxós mortal qui aprop de tu respira...

Comtesa. -- Estèu ben alegre. Ab el llibre a la mà, estèu ben segur de la vostra memòria.

Marquès. -- Oh, Deu meu! no tinch de fer més qu'agafar el llibre; allavors me 'n recordo tot seguit. (*Llegint*).

Fanny, el ditxós mortal qui aprop de tu respira sab be quan tu somrius y parles y ell te mira, per quins hostes divins el cel es habitat.

Comtesa. -- Hi donèu una expressió!...

Marquès. -- No es gens difícil, senyora, expressar lo que se sent del fons del cor, y no semblen aquets versos fets espressos perquè jo us els reciti?

Fanny, el ditxós mortal...

Comtesa. -- Vos lo que volèu es divertir-vos; ja 's veu.

Marquès. -- No, us ho juro per la meva ànima y per tot lo més respectable del món... trobo qu'aquêts versos son encantadors.

Comtesa. -- Be! veniu-los a cantar; jo us acompanyaré. (*S'asseu al piano*).

Marquès (aprop d'ella). -- Ja veurèu com no necessitaré 'l llibre... Ab què pensèu ara, senyora.

Comtesa. -- Ab aquesta seda-esponja rosa. A vos no us agrada?

Marquès. -- No, m'agrada més aquesta seda de color de fulla morta.

Comtesa. -- Es una roba molt vella.

Marquès. -- M'havia semblat molt nova.

Comtesa. -- Deixèu-ho estar! Hi hà coses que sempre son del any passat.

Marquès. -- Fa ben be dòna, aixó qu'ara dièu!

Comtesa. -- Còm, fa ben be dòna! Què volèu dir?

Marquès. -- Oh, Deu meu! Tot ben nou sempre; veusaquí lo que volèu.

Comtesa. -- Sou molt atent.

Marquès. -- Fins a n'aqueix moment no us havia conegut. Ja no us cuidèu de les coses del dia avans, y ab les de demà encara no hi pensèu. Jo us ben asseguro que si fos casat, la meva muller no tindria tants capritxos.

Comtesa. -- Que li ferieu dur vestits de color de fulla morta?

Marquès. -- Color de fulla morta? prou, si a mí m'agradés.

Comtesa. -- Ella no 'n faria cas, y no 'l voldria dur.

Marquès. -- El duria tota la vida, senyora, si m'estimava de veres.

Comtesa. -- Be! si seguíu pensant aixís, us quedarèu solter.

Marquès. -- Ho dièu seriament això, senyora?

Comtesa. -- Si, y us aconsello que renuncièu a trobar una víctima de tant bona voluntat.

Marquès. -- Deu del cel! ara m'estèu anunciant la meva mort.

Comtesa. -- Còm, la vostra mort?

Marquès. -- Ben segur. Jo no soch com vos, senyora. A mi no cal que 'm diguin les

coses dues vegades. Oh! sempre m'havia fet por aqueixa crudel paraula, però, tot preveient-la, no la esperava. Aquesta paraula m' desespera, m'aclapara... per Deu! no la tornèu a dir.

Comtesa. — Però, Deu meu! quina vespa us ha picat?

Marquès. — Creièu, donchs, que jo puch viure en aquest món lluny de vos, lluny de tot lo que jo estimo més? La vida m' fóra insoportable. Rièu's-en, senyora, tant com volguèu. Ja sé que m' dirèu qu'un viatge fet tant depressa sempre es pesat; que si jo tinch els meus projectes, també teniu 'ls vostres; què sé jo? — Trobarèu cent raons, cent obstacles, però no n'hi hà més qu'un; se'n troba cap quan s'estima? Es obstacle potser el vostre plet? si ja us he dit qu'era guanyat. He anat vint vegades a veure 'l vostre procurador. S'està un xich lluny, però no hi fa res! No es això, no, la causa de la vostra perturbació;—no, senyora; no m'estimèu.

Comtesa. — Dispensèu, si us he ofès; però quin embull me feu ara?

Marquès. — No dich més que la veritat pura y neta; però ja que no la volèu entendre, jo m' retiro. Adeussiau, senyora.

Comtesa. — No sabèu una cosa, marquès? que les distraccions no donen cap gust si no fan riure un xich. Quan us posèu 'l capell del vostre vehí, o quan li dièu a un capellà «senyoreta» a ningú se li acut que s' tingui d'enfadar; però això no us té d'animar a perdre l'enteniment per complert, y posar-vos a parlar, per culpa d'un vestit de color de fulla morta, com un home qui està a punt de negarse; perquè ja comprenèu que en tot això, al menys per la meva part, per mí que soch la espectadora, no hi hà res de bonich ni d'alegre, sinó un medi d'exercitar la paciència que no es cosa que dongui cap gust; y ja se sab que la paciència es l'enemiga mortal de les dones.

Marquès. — Això vol dir que us faig nosa.

Raó de més per anar-me 'n lluny de vos.

Comtesa. — Veig qu'anèu perdent la serenitat.

Marquès. — Millor que millor. — Què'n soch de desgraciat!

Comtesa. — No volèu sopar ab mi?

Marquès. — No, me'n vaig. — Adeu, senyora. (*S'assèu en un recó*).

Comtesa. — En bona fe, feu lo que volguèu, sou intolerable y incompreensible. Vaja, deixèu-me ab la música. Què serà tot això? (*Se'n va cap al piano, y llegeix de baix en baix lo que hi hà demunt la romansa*).

Marquès (assegut). — Jo que la estimava ab un amor tant tendre! tinch d'haver arribat al estrem de disgustar-la! què he fet que l'hagi poguda ofendre? Què? Vinch aquí ab el cor tot ple d'ella, a posar als seus peus tota la meva vida; li faig ab tota confiança la declaració ingènua del meu amor; li demano la seva mà lo més clarament y lo més honradament del món, y ella m' contesta d'una manera tant dura! Es una cosa que no s' comprèn; com més hi penso menys ho sé entendre. (*S'aixeca y s' passeja a grans passes sense veure la comtesa*). Segurament dech haver comès sense adonar-me'n una falta imperdonable.

Comtesa (presentant-li 'l paper quan ell passa devant d'ella). — Teniu, Valberg, llegiu això.

Marquès (igual qu'avans). — Imperdonable? no pot esser. Quan la tornaré a veure m' perdonarà. Eh, Germà, vull sortir. Si, no hi hà dupte, tinch de tornar-la a veure. Es tant bona, tan indulgent! es tan simpàtica, tan hermosa! no hi hà cap dona que se li pugui comparar.

Comtesa (apart). — Deixem-li passar aquesta distracció.

Marquès (lo meteix). — Ja es ben cert qu'es una coqueta endimoniada, y peresosa... qu'arriba a fer llàstima! La seva distracció contínua...

Comtesa (presentant el paper). — El retrat s'espatlla. Senyor de Valberg!

Marquès (lo meteix). — La seva distracció contínua fóra convenient per un home raonable? Tindria aqueixa tranquil·litat, aqueixa presència d'esperit, aqueixa

- igualtat de caràcter tan necessària dins del matrimoni? — Me donaria molt que fer aquesta dòna, si m'hi casava.
- Comtesa.* — Això es digne d'esser escoltat.
- Marquès.* — Però sab tant de música! — Germà! — Ah! que'n serem de ditxosos, sols, vivint en un lloch pacífich, ab alguns amichs, ab tot lo que sigui del seu gust, perquè també estaré segur de que la estimo.
- Comtesa.* — En bona hora.
- Marquès.* — Però, no; a n'ella li agrada 'l gran món, les festes! — Germà! — Y bel Jo no fóra pas gelós. Qui ho podria esser d'una dòna aixís? — Germà! — Deixem-la fer; jo suportaria per ella diversions que'm fan fàstich, jo tindria l'orgull de veure-la admirada; me fiaria d'ella com de mí meteix, y si mai un dia'm fes traició... Germà! li enfonzaria un punyal al cor.
- Comtesa (agafant-li la mà).* — Oh! això no, senyor de Valberg.
- Marquès.* — Sou vos, comtesa! Deu meu! no'm creia...
- Comtesa.* — Avans de matar-me, llegiu això.
- Marquès.* — Què es això? (*Llegeix*) «Se prega al senyor Marquès que's recordi de casar-se ab la senyora Comtesa avans de marxar a Alemanya». Be! senyora, ja veieu qu'era jo y no vos qui havia parlat d'aqueix viatge.
- Comtesa.* — Però es de veres que us en anèu?
- Marquès.* — M'ho preguntèu? ja fa dues hores que m'esgargamello repetint-vos lo meteix.
- Comtesa.* — M'haurèu confós ab la meva cambrera, perquè aquestes tres ràtles son lletra seva.
- Marquès.* — De veres? no la té pas gaire dolenta?
- Comtesa.* — No, però escriu coses imperitients.
- Marquès.* — Res d'això, era la meva idea.
- Comtesa.* — Però què hi anèu a fer a Alemanya.
- Marquès.* — Donar la enhorabona de part del Rei a la Gran Duquesa.
- Comtesa.* — Y quan marxèu?
- Marquès.* — Demà de matí.
- Comtesa.* — Donchs diguèu que us voldriau casar pe'l camí!
- Marquès.* — Això es, voldria endur-vos-en. Fóra 'l viatge més deliciós que's pugui imaginar!
- Comtesa.* — Un rapte?
- Marquès.* — Si, però guardant totes les formes.
- Comtesa.* — Foren formes ben polides.
- Marquès.* — Certament, feriem fer les amonestacions...
- Comtesa.* — A cada parada, no es veritat? Y 'ls testimonis?
- Marquès.* — Ja tenim el meu oncle.
- Comtesa.* — Y 'ls nostres pares?
- Marquès.* — No podrien desitjar res millor.
- Comtesa.* — Y la gent?
- Marquès.* — Què podrien dir? Som persones com cal; m'ho penso. Perquè 'ns vegin pujar en una diligència, a ningú se li acudirà pensar que siguem banquers fallits.
- Comtesa.* — El vostre projecte es tan irrealisable, tan estravagant, que'm diverteix molt.
- Marquès.* — Duem-lo a la pràctica; no'ns costarà res.
- Comtesa.* — Estich mitg temptada de fer-ho.
- Marquès.* — Jo hi estich encantat. Hola! Germà! (*Entra En Germà*).
- Germà.* — Me cridava senyor? (*Apart*). Crech qu'hem passat el perill.
- Marquès.* — Ves tot seguit a buscar aquella maleta que hi hà allà al mitg de la cambra, y porta-la al moment.
- Germà.* — Aquí, senyor?
- Marquès.* — Si, enllesteix. (*En Germà se'n va*).
- Comtesa (rient).* — Ah! Deu meu! quins acudits! Ara's fa anar a buscar la maleta?
- Marquès.* — Si, convé arreglar l'equipatge immediatament, perquè, mirèu, quan se té una bona idea, no s'ha de deixar escapar; es la meva màcsima.
- Comtesa.* — Un instant, Marquès; avans d'embarcar-se, alsades les àncores, cap a les Grans Indies, s'ha de pendre 'l passa-

- port. Ja estèu ben segur de que estich dotada de totes les qualitats exigides per desempenyar d'una manera convenient el paper d'esposa vostra en un d'aquèts castells enlaire que construïu tan sovint?
- Marquès.* — Els meus castells! no us entench.
- Comtesa.* — Tinch jo aquella tranquil·litat, aquella presència d'esperit, aquella igualtat de caràcter, tan necessàries dins d'una casa, sobretot quan el marit ne dóna exemple?
- Marquès.* — Us en burlèu. Caldrà que repetiïxi lo que sab tothom, que en vos s'hi troben totes les qualitats, y tot el talent, y totes les gràcies?
- Comtesa.* — Però no us recordèu de que soch coqueta, peresosa fins a arribar a fer llàstima, y distreta, sobretot distreta?...
- Marquès.* — Qui us ha dit mai això, senyora?
- Comtesa.* — Un amich meu.
- Marquès.* — Un impertinent.
- Comtesa.* — No pas del tot. Es un home original qui fa retrats devant del seu mirall, y a tots els hi fa fer la seva meteixa cara. Endevinèu-ho. Es un diplomàtic qui es bastant bon músich; un poeta qui entén en robes de senyores; un caçador molt perillós pel tancat del vehí, terrible en el whist pe 'l seu company de joch; un home d'esperit qui diu tonteries; un senyor molt galàn que unes vegades ho es y altres no; en fi, un aimant ple de delicadesa qui, per guanyar el cor d'una dòna, li endressa galanteries per costum y injúries per distracció.
- Marquès.* — Si us he feta aqueixa, senyora, serà la derrera de la meva vida, y ja veurèu com en aqueix viatge...
- Comtesa.* — Però, aqueix viatge, que hi he consentit jo?
- Marquès.* — Heu dit: Si.
- Comtesa.* — Jo he dit quasi que si. Entre aqueixes dugues paraules hi hà tot un món.
- Marquès.* — Donchs donèu 'l vostre consentiment, senyora, y aqueix retrat qu'aqueix de fer ja no serà més el meu retrat. Si, perquè si avui s'hi assembla es mer-
- cès a vos, jo us ho asseguro. Es el dupte, la por, la esperança, la inquietut en la qual jo estava continuament que 'm privaven de veure y de sentir, de comprendre tot lo que no fossiu vos meteixa. No 'm feu la injúria de creure que jo puch haver perdut l'enteniment si un moment ha minvat el meu amor; me l'havia deixat dins dels vostres ulls; no us cal més qu'una paraula per tornar-me'l.
- Comtesa.* — Això que 'm dièu me fa venir una idea consoladora; podria esser que, sense adonar-nos-en, ens haguéssim robat l'enteniment l'un del altre. Vos estèu distret, segons dièu, per causa del meu amor, y potser jo estich distreta per la vostra amistat. Diguèu, donchs, Marquès, si provessim de reparar mutua-ment el dany que 'ns hem fet? Ja que jo us he pres el sentit comú y vos m'heu pres el meu, si tots dos ens comprometéssim a seguir-nos els consells l'un de l'altre? Fora potser un medi excel·lent d'arribar a una acció de gran prudència.
- Marquès.* — Jo no desitjo res més qu'obehir-vos.
- Comtesa.* — No 's tracta d'això sinó d'un senzill cambi. Per exemple, jo soch peresosa, vos m'ho heu dit...
- Marquès.* — Però, senyora...
- Comtesa.* — M'ho heu dit, hi convinch. Vos al contrari, sou actiu; quan jo 'm llevo ja tornèu de caçar; teniu sempre 'ls dits bruts de tinta, y per mi l'escriure es un torment. Ab la lectura passa lo meteix; us empassèu fins les tragèdies ab un delit extraordinari, mentres que jo dormo al llur dolç murmuri. En el món vos no sabèu què fer, a no esser que feu com el senyor de Brancàs, qui penjava la perruca ab un llum; no enraonèu o enraonèu tot sol sense preocupar-vos de lo que teniu al voltant; jo, ho reconech m'agrada la conversa fins al estrem, y mentres vos us estèu tot enutjat en un recó ab una cara ferotge, a mi 'l burgit me diverteix, m'atràu, un ball m'entusiasma. Volèu dir que ab tots aquèts disbarats no 'm podriem fer un quadro? Agafem

- un quadro ont hi poguem posar, vos la vostra fulla morta, jo el meu color de rosa, les nostres qualitats per sobre 'ls nostres defectes; un quadro ont nosaltres fòssim a tall de comèdia, ara 'l gos, ara 'l cego. No donarien un bon exemple al món un home que 's sentís ab prou amor per renunciar a dir «Vull», y una dòna qui sacrificant-se més encara, tingués el plaer de dir: «Si jo volgués?»
- Marquès.* — Me trastornèu, me feu canviar de pensar. Ah! senyora, si 'm consideressiu digne de confiar-vos tota la meva vida, jo 'm moriria d'alegria als vostres peus.
- Comtesa.* — Això no; què hi guanyaria jo? (*Entra En Germà ab la maleta.*)
- Germà (entrant).* — Aquí té la maleta, senyor marquès.
- Marquès.* — Y 'l meu oncle?
- Germà.* — Ja ha tornat de casa 'l senyor Duplessis.
- Marquès.* — Y be! senyora?
- Comtesa.* — Be!... probem-ho.
- Marquès.* — Depressa, Germà, Francesch, Victòria; enduèu 's-en tot lo que hi hà aquí.
- Comtesa.* — Això es la vostra manera de demostrar-me agraiment?
- Marquès.* — Ah! senyora, tindré prou temps per fer-ho.
- Comtesa.* — Còm? tindreu prou temps? y això ho trobèu be?
- Marquès.* — Ben cert, perquè desde avui no vull fer altra cosa en tota la meva vida. (*Entra Na Victòria.*)
- Victòria.* — La senyora 'm necessita?
- Comtesa.* — Tu, senyoreta Victòria, es qui s'ha permès?...
- Marquès.* — No la renyèu. Si ara tingués el diamant de Buckingham, en lloch de tirar-lo pel balcó li ficaria a la butxaca. (*Hi fica una bossa de diners.*)
- Comtesa.* — Veusaquí aquell home tant raonable!
- Marquès.* — Ah! senyora, perdó per avui. Comencem per ficar aquí dins tota la vostra música.
- Comtesa.* — Això es bon començament.
- Marquès.* — Els agrada molt la música als alemanys. Hi trobarem molts aficionats. Tinch una alegria pensant que us veuré cantar devant d'ells. (*Canta.*) *Fanny, el ditxós mortal...* Us adoraràn aquella bona gent, Germà!
- Germà.* — Ves a buscar el meu violí. (*Germà se 'n va.*)
- Comtesa.* — No us oblidèu d'aquesta romança al menys.
- Marquès.* — Ella 'm farà recordar el dia més bell de la meva vida.
- Comtesa.* — Y la roba de color de fulla morta, Victòria!
- Victòria.* — Si, senyora. (*Victòria porta la roba; un moment després Germà du 'l violí.*)
- Marquès.* — Us la volèu quedar?
- Comtesa.* — Ja qu'es una de les vostres condicions.
- Marquès.* — Ah! Deu meu! ella es la causa de que jo no us hagi sigut simpàtich! Porten d'altres. (*La tira demunt d'un noble.*)
- Comtesa.* — Sabèu que hem de fer? emportem-s'en molt poques coses, sols lo més important; ja farem allí dalt totes les compres que necessitem.
- Marquès.* — Es igual. Germà!
- Germà.* — Senyor?
- Marquès.* — La meva escopeta y 'l meu corn de caça; sí, tot lo altre ho comprarem a Gotha.
- Comtesa.* — Com, a Gotha?
- Marquès.* — Si, es allà ont anem.
- Comtesa.* — Ah! teníu, prenèu aquesta caixeta.
- Marquès.* — Què hi hà dins, papers de família? (*Mirant.*) No, si es the; però d'això ja se 'n troba a tot arrèu.
- Comtesa.* — Oh! jo no 'n puch pendre d'altre.
- Marquès.* — Quins dies tant ditxosos que passarem!
- Comtesa.* — Comprarem allà dalt vestits alemanys; serà una cosa de gran efecte per un baill de disfresses.
- Marquès.* — Senyora, si 'ns enduguessim el meu rellotge de sol? Va molt be.
- Comtesa.* — Us tornèu boig, Valberg? y les vostres belles promeses?

Marquès. — Teniu raó; n'hi hà prou ab el meu rellotge de butxaca. (*El fica a la maleta*).

Comtesa. — Pensèu que se us té d'estar vigilant mentres us en anèu a fer de diplomàtich.

Marquès. — Oh! no tinguèu por; ja ho he probat. (*Agafa diferents obgetes al atzar y 'ls fica a la maleta. Tot enraonant hi fica també la cartera, els guants, el mocador y 'l capell*). Ja he estat a Dinamarca, y me 'n vaig sortir molt be. El meu oncle, qui 's creu esser un geni, me volia donar instruccions, però no té pas el cap prou clar; dit sigui entre nosaltres, rapapieja una mica! (*Tanca la maleta*).

Comtesa. — Aquí 'l teniu.

ESCENA X

LA COMTESA, EL MARQUÈS, EL BARÓ,
GERMÀ, VICTORIA

Baró. — Senyora, dispensèu-me que hagi entrat de sobte sense demanar permís; però una circumstància imprevista...

Comtesa. — Tinch molt gust en saludar-vos.

Marquès. — Oh! estimat oncle, deu-me una abraçada. Y además deu-ne una altra a

la senyora. Tot s'es acabat, tot queda oblidat!... Vull dir que tot ho hem deixat convingut. Feu-vos càrrech de la meva felicitat.

Baró. — Oh! no, nebot; tot està perdut. La Gran-Duquesa de Gotha es morta.

Marquès. — Quina desgràcia! Ara que ja tenia arreglat tot l'equipatge.

Baró. — Ara meteix acabo de saber aquesta trista nova a casa del senyor Duplessis.

Comtesa. — Com es això, Valberg, no podem marxar? Ara que ja no pensava en res més.

Marquès. — Deu del cel! que 'm volèu deixar.

Comtesa. — No, però emportèu-s-e-me'n a una banda o altra.

Marquès. — A Itàlia, senyora, a Turquia, a Noruega, si volèu.

Baró. — Qui 's podia esperar una desgràcia tan horrorosa! havia fet tota mena de preparatius, ja tenia les cartes reals, els presents que havia de fer, tot ho tenia a punt, tot estava previst; no 'ns faltava més qu'això que qui s'ho havia d'anar a imaginar!

Marquès. — Oh! si, es lo que diu el proverbí: Es impossible pensar en tot.

Trad. per EMILI VALLÈS

La folla

DE SULLY PRUDHOMME

*Errant, ella demana a les gents de l'entorn
una flor que va veure un jorn a l'Alemanya
dèbil, petita, fosca, una flor de montanya
de perfum penetrant, com un sospir qui es torsn.*

*Ella ha fet el viatge, y après de son retorn
l'incurable llangor tot-hora la fa planye:
sens dupte qu'un misteri dolç y trist acompanya
la flor qu'ella va veure a l'Alemanya un jorn.*

*Ella diu qu'al besar ses fulles, s'endevina
un altre món, un cel; flayrant s'olor divina
diu que s'hi sent una ànima volguda, tota llum.*

*Molts corren a cercar la flor sense temensa
més ay! la planta es rara y l'Alemanya estensa;
mentrestant, ella 's mor, d'anyorar un perfum.*

Trad. per M. A. SALVÀ

Pau Gibert

Cançó popular armonisada pel Mtre. Bosch

= Poc a poc =

Un dia anant al molí en Pau Gibert n'encontrava Ma-
ria si vols ve- nir si vols venir ab nosaltres No pot ser no Pau Gi-
bert que no hi seria fiada.

Un dia anant al molí
En Pau Gibert n'encontrava
Maria si vols venir
si vols venir ab nosaltres.

—No potser no Pau Gibert
que no hi seria fiada.

—No potser no Pau Gibert
que no hi seria fiada.
Tan fiada n'ets tu ab mi
com ab ton pare y ta mare.

Fa l'agafa per un braç
y a cavall la n'ha pujada;
quan son un xich més enllà
forma d'home li posava.

Espardenya blanca al peu,
beta fins a mitja cama,
les calsetes de vellut
y la jaqueta de llana.

Ermilla de bomboní,
la botonada de plata;
quan son un xich més enllà
ne fa un crit de pare y mare

Pau Gibert ho ha sentit
ja n'hi dona punyalada.
—No'm matis no Pau Gibert
que jo ja vindré ab vosaltres.

Coses assenyalades

CANÇONER SELECTE. II. — El segon volum, eixit fa poch del *Cançoner selecte* comprèn 25 *lieder* del gran Schubert, a qui, si no fos el mot passa repetit, podriem anomenar el rei del *lied*. Vegis lo que diu sobre Schubert y aquesta forma musical, en altra banda, D. Joaquim Pena, el meteix director de la tan simpàtica publicació, a la qual dediquem les presents ratlles (1):

«Passat una breu revista dels diferents genres de música que conreuà y començant pel més senzill, el *lied* o cançó, pot ben dir-se que Schubert fou el veritable creador del *lied*, d'aquesta forma musical en la qual d'un faisó tant admirable com senzilla s'agermanen la música y la poesia; per manera que baix aquest punt de vista, el paper de Schubert en la història de la música ve a esser anàlech al de Goethe en la poesia; Schubert es la encarnació del poeta lírich y per ço entre'ls seus *lieder* hi hà una munió considerable basats en poesies de Goethe. Schubert dona al *lied* una forma qui's fonamenta absolutamente en la meteixa forma del poema, en ell trobem una expressió musical qui correspòn exactament ab l'expressió poètica. Prenèu qualsevol d'aquèts admirables *lieder*, despullèu-lo del seu contingut poètic pera substituir-lo per un altre, y per semblant y esplendorós que sigui'l nou text ab que vulgàu revestir-lo, no conseguireu mai, ni de molt, l'efecte de de l'original. Faig recalcar això, per mor de

la facilitat relativa ab que, tractant-se d'altres composicions d'aquest genre, ab tot y reconèixer com se mereix sa inspiració musical, pot suplantar-se la frase poètica per una altra sens detriment de la composició. Moltes d'aquestes cançons o *lieder* de Schubert esdeven drames punyents en els quals l'inspiració de la melodia, la justesa de l'expressió y la riquesa de la construcció armònica s'uneixen en un conjunt perfecte. Donchs, en aquesta compenetració de poema y música, fins assolir llur fusió perfecta, no podem també reconèixer en Schubert un precursor de Wagner, malgrat la diferència de genres? Sens dubte que aquesta era una de les causes principals de l'admiració que per ell sentia el mestre de Bayreuth.»

Per altra banda, nostre amich y company En Martí y Sàbat diu lo següent, que traduim, en un article a propòsit de l'aparició d'aquest segon volum del «Cançoner selecte (2):

«Si avans de Schubert ja existia el *lied*, car ja avans qu'ell s'havien divinament concretat en forma de *lieder* guspises del geni de Mozart y sobre tot de Beethoven, y sempre d'una manera més o menys perfecta, en una forma popular quelcom embriònaria, s'havia manifestat a Alemanya, no obstant, Schubert ha sigut el més complert evocador y el qui ha consagrat definitivament aquesta forma d'art, al prodigar copiosament y sens descans els tresors de la

(1) *Schubert*. Conferència donada per D. Joaquim Pena a la «Associació Wagneriana» el 25 de Març de 1904.

(2) *El Cançoner selecte* per José Martí y Sàbat — «La Cataluña», n.º 48, año II, p. 549

inspiració sempre sana, sempre ingènua y pura, en els 600 *lieder* qu'ha deixat per encís perpetua de les ànimes somniadores d'ideal. Ni sé en lloch qu'entre tant gran nombre d'idees se puguin trobar tants *chefs d'œuvre* com en els *lieder* de Schubert.

» Aixís es que trobo difícil establir marques categories de perfecció dins d'aquest món d'esquisitats espirituals, d'intensos refinaments, de pregones y subtilsemoçions, qui poblen, nimbats en clares irisacions, els *lieder* de Schubert; tant encisa el conegudíssim *Rei dels verns*, vibrant de força dramàtica y fortament evocador d'encants de llegenda, com la deliciosa *Berceuse*, finíssima de modulacions y fresca d'inspiració y desenrotllo, encara que poch coneguda.

» Es realment un esforç històric de la nostra terra el representat per la publicació d'obres com la del *Cançoner selecte*, tan impropies per vulgarisar-se, donades les condicions y l'estat del medi artístich ont naixen, y a l'ensempe, essent son fi quasi principal aqueixa meteixa vulgarisació, com instrument per conseguir un enlairament positiu, encara que lent d'aquell medi artístich. Però aquesta, com per totes les obres socials, sien de la classe que sien, son per llur meteixa essència, llargues y tardanes en son desenrotllo y requereixen ademès per part de sos propagadors, grans condicions d'activitat d'abnegació y sacrifici, y ademès, en aquestes de caràcter purament artístich, un esperit refinat y abundós en coneixements musicals, com té'l senyor Pena; per aital raó creyem en el resultat que ha de dur aquest *Cançoner* per la nostra terra.»

STVDI.—Aixís se titula una revista *mesal* que s'ha començat a publicar a Girona, y que mereix totes les nostres simpaties desde'l moment que en la llista, més o manco fantàstica, de col·laboradors hi figuren mants amichs nostres.

Els creadors de STVDI diuen en el primer article endreçat a *tothom*: «som petits, molt petits», y a fè que ho creyem, car tots els treballs que s'inserten en el primer número que tenim a la vista son petits, molt petits; petits uns per raons mètriques, altres per raons d'altra mena. Perquè 'ls nostres lectors s'enterin de lo que fan aquèts *studiosos* gironins, copiem a continuació l'article *Posta*, que recomanem per la novetat del llenguatge al digníssim esbart filològich qui fa papeletes per omplir la calaixera de Mn. Alcover. Diu aixís, —y l'autor ens perdoni si deixem el seu nom ignorat de les gentes—:

» Cants de dolor, la posta 'ls porta en els núvols, y a n'el joncám; a la mateixa terra layada d'un sol recansós.

» Gruxeixen les antenes dels vaixells, entonant una absoluta baixa y misteriosa. Llengoteixen les aygues manses, esdernegades del coldajament diurni.

» No hi ha sol, ni alegríia: no hi ha vida al cor, ni forsa a les artèries.

» Les hores de languiment: el temps ensopidor fan vía, revolcantse les ombres ab les grandeses humanes.

» El sol fuig de vergonya, ondejant impenetrables regions atmosfèriques. Fuig de por: de temensa...

» Poruga la seva marxa, l'aletejada festosa d'aucells que als nius se 'n tornen: fent camí a l'ignoticisme, deixant tristesa al cor y amargor als llavis.

» La posta es claror de dol... Es la remembransa de les lluites dels homes: dels penediments: de les acusacions ferotges.

» Jo, que no soch pecador, a l'hora de la recansa, sento esglay, y al aixecar l'esguart al enllà'l crepuscle, crech veurer entre 'ls múltipliques llums, taques de sanch, que fan enterbolirme el cap, y m'omplen els ulls de llàgrimes, no sé si de por o de anhelansa que allà la posta no 'm porta, per goig de mon cor.»

Seguint la deplorable costum de moltes publicacions catalanes, *Stvdi*, ademès de la seva ortografia veritablement pintoresca, vexa crudelment la sintaxi catalana. Els

ho diem sols ab la bona intenció de que se'n desavesin. Per mostra copiem aquestes ratlles dels *Bocins*:

«En Santiago Rusiñol, l'artista incomparable, l'escriptor *quines* obres son de renom universal, fa qüestió d'un quant temps se troba en aquesta ciutat.

«Que li sia agradable *llur* estada.»

¿Quan el 80 por 100 de la gent qu'escriu en català sabrà usar correctament *quines* y *llur*? ¿*Qousque tandem...*?

UN SONET D'EN MASÓ Y VALENTI

Aquell carrer estret

Jo vult cantar l'angoixa d'aquell carrer estret
que té 'ls portals humits y un plor a la paret,
d'aquell carrer estret que apenes s'endevina
y es tan estret y just que 'l passa una trenyina.

Uns llarchs penjolls de glas hi deix la neu y el fret
en sos teulats tan junts que's besen a pleret;
y quan un raig de sol-s'hi esmuny, una vehina
hi treu un nin daurat y a sa escalfó 'l pentina.

Oh, tu! carrer estret, carrer de la tristesa,
carrer per a la mort, l'angoixa y la vellesa,
¿perquè tens aquest niu ont xisclen oronells?
¿perquè aquesta finestra encesa de clavells?
¿Perquè dins d'aquets ulls d'eix infant que 't tranzita
s'hi aboca tot el cel y la llum infinita?

(DE STVDI)

CONCERTS LASSALLE.—L'any musical ha començat ab dos concerts organitzats ab fi benèfich pe 'l Sindicat Musical de Catalunya y celebrats al Palau de la Música Catalana els dies 3 y 5 d'Octubre. S'havia confiat al mestre Lassalle la direcció de l'orquestra y aquesta elecció no podia esser més encertada. Per a dominar y unificar una orquestra composta de elements de divers valor, se necessitava tot l'entusiasme y *entrain* comunicatiu den Lassalle. Ell es prou conegut y apreciat com se mereix a Barcelona per a intentar

en aquest lloch son panegirich. El públich li va fer justícia, arribant en alguns moments els aplaudiments a la categoria d'ovació. Potser l'èxit més gros d'abdós concerts fou la *Simfonia Patètica*, de Tschaikowsky, que obtingué una execució brillantíssima. Fòra d'aquesta obra—que sota son oripell enlluernador, tanca un germe de decadentisme,—de la *Simfonia Pastoral* de Beethoven y de l'obertura *Faust*, de Wagner, els programes ens oferien varies novetats d'interès molt desigual: dues obertures de Wagner, *Polònia* y *Colombus*, exhumades rescentment, de la primera joventut de son autor, del tot dolentes y tant sols històricament curioses. Un poema simfònic *Gudrun*, de G. Cords, penosa elaboració d'un honrat professor d'orquestra que fluctua entre 'l plagi de «Tristany» y «Parsifal» y 'l plagi de la «Tosca»; la *Simfonia n.º 14 en re major*, de Haydn, obra vessant de fresca inspiració, deliciosament enjogassada, y d'una instrumentació finíssima, «clara com el cel blau», segons la felix expressió de A. B. Marx; una *Serenada* d'un jove compositor alemany, Leo Weiner, de caràcter perfectament adaptat a son títol, obra de factura senzilla, molt melòdica, però de melodia sempre distingida, y orquestrada de mà mestre. No per posar-la l'última en l'ordre de numeració, considerem la darrera en ordre de mèrit la composició de nostra compatriota, el mestre F. Montserrat, *Queixa*, per orquestra de corda. Es una peça hàbilment escrita valent-se dels recursos dels instruments d'arch, de forma equilibrada y d'una inspiració força espontània y melòdica: un sincer aplaudiment a son autor.

G.

NOVA EMPRESA DE TEATRE CATALÀ.—Al *Novelats* qui ja devenia quelcom burgès y patumesch, y qui sovint tenia recalcaes de sicalipsis y febres de melodrama hi ha feta aparició una Nova Empresa de Teatre Català.

L'Adrià Gual va al davant. Deprés hi son nombrosos joves actors y actrius. Bones voluntats hi abunden. Noms eximis del nostre renaixement literari en el cartell. Un *Comitè de Lectura*, el qual judicarà tantes obres escèniques com tinguin la bondat de donar-li... ¿Què més?... Donchs encara una sèrie de conferències públiques sobre'l Teatre y sos diversos aspectes, encomanades als millors dels nostres poetes y pensadors... Y esposicions artístiques en els salonets de descans. Y aquell fumós y rònech vestíbol tot enjoiat d'una clara y elegant coloració...

EMPORI sent per aquesta Nova Empresa de Teatre Català viva simpatia. EMPORI recomana ab vehemència als seus cars lectors les festes teatrals del *Novetats* y destaca del nombrós estol dels seus col·laboradors el qui d'ells puga assistir-hi més ben disposat a judicar y a encoratjar a tothom.

Y com que EMPORI creu que de totes les provatures de *Teatre Català* fetes fins avui, aquesta es la més seriosa y indiscutiblement la més simpàtica, oportunament anirà durant comte als seus llegidors de les estrenes, conferències, esposicions y demés, que ofereixin al públich els patriotes (aquest calificatiu mereixen de plè) empresaris del *Novetats* renovellat.

O.

RECORTS DE SARASATE.—Aixís se titula un article publicat a la *Revista Musical Catalana*, del qual treyem alguns paragrafs ont s'hi conten per En Chavarri unes subtils anècdotes del gran violinista suara mort, que brindem a n'En Santiago Russinyol per si les considera aprofitables:

«En la ciutat del Turia vivia un navarro, un amic de Sarasate, D. Sebastià Asenjo (pintor, director de l'Escola de Belles Arts), y quan els dos paisans s'ajuntaven en la casa del pintor, allí era de revivar anyorances y afectes, y de fer broma, y d'estar deslliurats de la vida externa.

Un dia que dinavem en casa la dita familia, ¡que d'ocurrencies entre'l pintor y el virtuós! La conversa se feu en vers, y l'elogi dels sigrons a l'estil navarro fou portat a les més enlairades exaltacions apoteòsiques. Sarasate s'empenyava, amb tossuderia navarra, en que no's podia beure l'aigua de Valencia (en lo qual estava en lo cert) perquè no era aigua de manantial montanyenc, y afegia:—Aixís porteu tots les granotes dins la panxa.

Altre dia, quan vaig anarhi a casa l'Asenjo, estava Sarasate a la sala del piano. El cèlebre violinista estava sentat en terra, sobre l'alfombra, jugant en un gos enorme de Terranova de color alleonat y negre que tenien en la casa. *Frascuolo* li deien al gos. Jo no sé quin efecte feia vore'l cap de lleó del gossot juant amb les cèlebres melenes (ja eren grises) de l'artista.

La filla major del senyor Asenjo, Conxa, que es una notabilíssima pianista, cal dir si haurà aprofitat les indicacions de Sarasate, y sobre tot les de la Berta Marx y Otto Goldsmichtd, sempre que han estat en Valencia. Allí, en casa'l pintor, la noya s'asentava al piano y llegia les obres modernes que li portaven de l'estranger la Berta o Sarasate. Una tarda executava unes peses de Grieg ahont hi ha aquella *Marche des Nains*. Sarasate escomensà a ballar a modo de gnom grotesc, y prompte'l seguírem la gent jove, y fins *Frascuolo*, el gos, va pendre part en la ballamenta general. Potser els vehins creurien una invasió de noys en llibertat al pis que sobre ells tenien. ¡Ben cert que no podien sospitar que aquell soroll d'infantesa era... Sarasate y els de casa!

Un dia, a boca nit, sortírem Sarasate, l'Enric Asenjo y jo a refrescar. Y com l'Enric també ha hereditat la gracia de son pare'l pintor, anava contant quèntos y xistes valencians que a Sarasate, en mitg del carrer, el feen riure a tota boca. Molts passants se'l quedaven mirant a aquell home de la melena grisa, tant estrany y tant divertit. Aixís entràrem en una horxateria. Sarasate volia pendre la clàssica «horchata de chu-

fes» valenciana. Els concurrents s'adonaren de la presència del violinista, y el camarer va pensar que aquell home tant melenut seria algun estranger d'importància, y encara s'ho cregué més quan Sarasate va dir maquinalment: *Garçon!* Demanàrem el refresc, y el camarer preguntà solícit si no volíem primer (com sol ferse) pendre un xocolate; y al dir això pronunciava fent la *ch* lo més francesa possible:

—Antes desean un «schocolate»?

Y Sarasate, miràntsel molt serio, amb sos ulls de curt de vista, y imitantlo en tot:

—No: traiga «horschata con bischcochos».

Y estes infanteses eren lo caracteristic del seu caràcter; perquè tenia l'artista en aquells moments d'intimitat la vera senzillesa d'un infantó. Aixís, tenia casi una mania per comprar totes les joguines extravagants que trobava.

Un altre dia sen anàrem al cafè, també a la tardor, Sarasate, l'Enric Asenjo y jo. Sarasate volgué que aquella nit sopàrem fóra de casa, y com era precis avisar a casa, escrigué a D. Sebastià una carta en vers, allí al cafè, entre bromes y cigarros (aquells cigarrets de paper que no li caíen dels llavis) que terminava aixís:

Si alguien nos quisiera ver
con un gran taco en la mano,
tenga pelo negro ó cano,
por ésta le hago saber

que estamos en los billares del café del Siglo.

Aun que digas Cucufate,
queda tuyo

SARASATE.

Lo qual valgué, si mal no recorde, una d'aquelles gracioses contestacions en vers y en rialleres caricatures que tant bé sabia fer l'inolvidable D. Sebastià.

Sempre m'enrecordaré d'aquelles hores en casa del pintor Asenjo, ahont als moments seriosos de música sucedien els instants de bona y franca alegria. ¡Sempre viurà en mi aquella image de l'home petit, amb peuets d'infant, amb la melena grisa y l'etern cigarret de paper als llavis!

EDUART L. CHAVARRI.

UNA ESCOLA DE CAL·LISTÈNIA AL JAPÓ.—Ara que algú fa propaganda a Catalunya a favor dels estudis cal·listènichs, no serà inoportuna la traducció dels següents paragrafs d'un article aparegut ab el títol que deixem estampat a la revista parisenca «*L'Art décoratif*», y il·lustrat ab la reproducció d'una bella fotografia d'una dança estètica. Diu aixís l'articulista parlant del Japó:

«Hi hà escoles de dones; hi hà fins una Universitat de dones a Tokio, ont l'ensenyança, mitg japonesa, mitg europea, fundada sobre lo millor que té cada sistema, podria servir de model a molts dels nostres instituts per senyoretetes.

»L'Universitat de Tokio data de 1901. Desde la seva fundació, s'ha procurat formar el còs de les alumnes a l'ensemps que llur esperit.

»Tenint present, d'una banda, que la flexibilitat, la resistència, l'agilitat del còs, calien en primer lloch per fer bons estudis, y que per altra banda, el coneixement de l'harmonia de les formes, el sentit de la eurítmia dels moviments, el desenrotllo de les evolucions estètiques, eren indispensables per crear aqueixa síntesi de qualitats morals qui constitueix el sentiment de la bellesa, foren introduïts a l'Universitat de Tokio els cursos de cultura física.

»Miss Akuri-Inokchi fou enviada a Amèrica per estudiar-hi els diferents sistemes usats. Ella tornà ab l'impressió de que calia, d'una banda, introduir la gimnàstica sueca y racional, y que per altra part, no s'havien d'abandonar les antigues dances, els autichs ritos, els vells mitos, qui constituïen la glòria del vell Japó.

»Hi hà l'fet curiós de que bastants anys avans, M. Tsuboi havia sigut enviat als Estats Units, y n'havia tornat entusiasmat ab lo que 'ls tècnichs ne diuen «gimnàstica alemanya», y qu'ell havia introduït a les escoles japoneses tots aqueixos aparells amohinosos de anelles, trapeçis, paralelles, etc. que a França meteix ja 's comencen a abandonar.

»Molt coratjosament Miss Akuri-Inokchi reaccionà contra aqueixa tendència. Nomenada directora dels exercicis físichs de l'Universitat per dònnes, introduí resoltament aqueixa gimnàstica sueca qui, ab sos exercicis racionals, per simple utilisació del cos humà, ha produït ja tantes maravelles. Per variar aquèts exercicis, els els feya fer ademés ab aires de música rítmica, compostos especialment al Japó.

»Per altra banda, com ja hem dit, aquesta Universitat, qui comprèn un miler d'estu-

diantes, dedica una gran part de l'ensenyança física a les evolucions estudiades de les tan poètiques dances del vell Japó: *Dança de les Amazones, Ofrena de les flors, Dança de la rosada sobre les marguerides.*

»Me sembla interessant senyalar l'initiativa presa per aqueixa notable senyoreta en la primera universitat femenina del Japó.

G. BENOIT LÉVY»

Llibres

EN POUADOR.—Novela per CARLES DE FORTUNY.—Publicació «Joventut».

Carles de Fortuny es un literat entre 'ls els nostres aristòcrates y un aristòcrate entre 'ls nostres literats.

Es un literat esquisit y un excel·lent novelista.

Es un aristòcrata entre 'ls nostres literats, car té 'ls dons d'ironia y subtilitat.

La seva derrera novela *En Poudor*, es una fina sàtira de l'alta vida barcelonina y especialment del exemplar del *parvenu*, principal personatge de la novela, que recorda el protagonista d'una novela de Daudet, que tots hem llegit als primers anys de nostra adolescència.

Resulten deliciosos, en aquell ambient de força y adulació, els idilis de la Maria y l'Edi, el Marquès de Pergamí, figures que 'l seu autor ha sapigut revestir de tots els encants.

En conjunt podem dir que *En Poudor* es una bona novela que 's llegeix ab gust y que interessa vivament.

L'estil es fresch y senzill. Les descripcions del ball dels Poudor y del dels Còdols

son unes belles pàgines de acuradíssima prosa.

V. SOLÉ

MANUAL DE FONÈTICA CATALANA per el Dr. B. Schüdel. Cöthen, 1908.—Es aquest llibre una primera fita en l'anàlisi rigurosament científich de la llengua catalana. Proporciona als investigadors catalans una base de treball que deurà ser tinguda en compte, y, pel seu reduït volum y la clara disposició de les explicacions serà utilíssim als col·leccionadors de folk-lore que vulguin servir en les seves publicacions la peculiar fonètica de la comarca explorada, y no deixar pas a l'arbitrària pronunciació que dona la nostre corrent ortografia. No cal dir si serà útil, sobre tot pels estrangers qui volen aprendre 'l veritable valor dels sons catalans y pera fer l'inventari fonètic de totes les variants dialectals y de la llengua literària de Catalunya.

Entenent el Dr. Schädel que 'l seu meri-
tíssim treball es el primer en català, que
s'adressa a un públich gens familiarisat ab
tals questions, comença donant-nos una es-
plicació prèvia dels signes de transcripció
fonètica, després un llarch y complert anà-
lisi dels fonemes catalans y finalment la

transcripció en signes fonètics d'una can-
çó popular y d'un fragment de prosa lite-
rària

En conjunt cal adreçar al Dr. Schädel y
a Mn. Alcover qui ha posat al nostre alcanç
el seu treball les més corals mercès.

R.

Dietari de cultura catalana

AGOST Y SETEMBRE

BIBLIOGRAFIA

OBRES ORIGINALS

Folch y Torres (Manel). «Les ales de cera».—
Comèdia en dos actes.—Biblioteca «De tots
colors».

Gelabert (Mn. Joseph). «Guia ilustrada d'Olot y
ses Valls. La petita Suissa catalana».—Tipo-
grafia d'Octavi Viader.—Sant Feliu de Guíxols.

Mas (Mn. Josep). «Nota històrica de la Mare de
Deu de Montcada».

Oliva (Victor). «Eros-Christ».—Biblioteca «El Po-
ble Català».—4 pessetes.

Poetes valencians contemporanis.—Biblioteca popu-
lar «L'Avenç» n.º 84.—0'50 pessetes.

*Primer Congrès Internacional de la Llengua Cata-
lana. 1906*.—Volum en quart de 704 planes.—
Imp. J. Horta.—20 pessetes.

Rogent (F. B.). «Un somni».—Assaig català en
dotze cants.

Verdaguer (Facinto). «Els Pobres-Els Sants».—
Col·lecció d'Obres pòstumes.—Tip. «L'Avenç».
—1 pesseta.

TRADUCCIONS

Hauptmann (Gerardt). «La campana submergida».
Rondalla dramàtica en 5 actes.—Traducció
per Salvador Vilaregut.—Biblioteca «De tots
colors».

Molière. «Tartuf». Comèdia en 5 actes.—Tràduc-
ció per Alfons Maseras.—Imp. J. Horta.—2 ptes.

EMPORI

REVISTA CATALANA MENSUAL

Monografies científiques. - Estudis crítics. - Noves y resums de la vida cultural catalana.

COMISSIÓ DIRECTIVA Y ADMINISTRATIVA

GERENT

D. Eduart Calvet, Diputat a Corts

DIRECTOR

D. Francesch de P. Maspons y Anglasesell

REDACTOR EN CAP

D. Emili Vallès y Vidal

DIRECTOR ARTÍSTICH

D. Joan Llimona

ADMINISTRADOR

D. Pere B. Tarragó

PRINCIPALS COL·LABORADORS

Alcover (Mossèn Antoni M. ^a)	Maseras (Alfons)
Alcover (Joan)	Masó y Valentí (Rafel)
Alomar (Gabriel)	Moliné y Brasés (Ernest)
Alòs (Ramón de)	Montoliu (Manuel de)
Bofarull (Mossèn Jaume)	Nicolau y d'Olwer (Lluís)
Bofill y Matas (Jaume)	Obrador (Matéu)
Cambó (Francesch)	Oliva (Victor)
Carner (Jaume)	Oliver (Miquel S.)
Carner (Joseph)	Ors (Eugeni de)
Carreras y Artau (Tomàs)	Pijoan (Joseph)
Casanovas S. J. (Ignasi)	Prat de la Riba (Enrich)
Casellas (Raimond)	Prat Gaballí (Pere)
Comas (Ramón N.)	Pugès (Manuel)
Coroleu (Wifret)	Puig y Cadafalch (Joseph)
Costa y Llobera (Mossèn Miquel)	Ras (Aureli)
Cunill (Bonaventura)	Reventós (Manuel)
Domènech y Muntaner (Lluís)	Riber (Mossèn Llorens)
Duràn y Ventosa (Lluís)	Roselló (Joan)
Falguera (Antoni de)	Rubió y Bellver (Joan)
Ferrà (Miquel R.)	Rubió y Lluch (Antoni)
Gay de Montellà (Rafel)	Salvà (Maria Antònia)
Gibert (Vicens M. ^a de)	Serra y Pagès (Rossend)
Leonart (Joseph)	Sitjà y Pineda (Francesch)
Llongueres (Joan)	Sunyol (Ildefons)
López Picó (Joseph M. ^a)	Tallada (Joseph M. ^a)
Maragall (Joan)	Taltabull (Cristòfol)
Marquina (Rafel)	Vinyas (Ramón)
Martí y Sàbat (Joseph)	Viura (Xavier)
Martorell (Geroni)	Zanné (Geroni)

La Revista surt el dia 15 de cada mes; consta com a mínimum per cada número de 56 planes; conté il·lustracions en bells gravats, tirats en plechs de paper especial. Publica traduccions d'obres literàries notables.

De les obres de les quals s'envien dos exemplars se'n dona compte en el lloch corresponent de la Revista.

Preu de subscripció: Espanya, 20 ptes. l'any o 10 el semestre. Estranger, 20 franchs l'any. Número solt, 2 ptes.

Administració: Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona

J.HORTA : IMPRESSOR

Méndez Núñez 3 y 5
Telefon 2326

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General